

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva ulica 20–25, 1000 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 14100-5/2021/3

Datum: 14. 10. 2021

**AKCIJSKI PROGRAM ZA INVALIDE
2022–2030**

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

Ministrstva:

- MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- MF – Ministrstvo za finance
- MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
- MJU – Ministrstvo za javno upravo
- MK – Ministrstvo za kulturo
- MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve
- MZI – Ministrstvo za infrastrukturo
- MOP – Ministrstvo za okolje in prostor
- MZ – Ministrstvo za zdravje
- MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve
- MP – Ministrstvo za pravosodje
- MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
- MORS – Ministrstvo za obrambo

Vladne službe:

- SURS – Statistični urad Republike Slovenije
- URSZR – Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje

Strokovne institucije:

- IRSSV – Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
- JŠRIPSRŠ – Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije
- SOUS – Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami
- URI – Soča – Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča
- ZIZRS – Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji
- ZPIZ – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
- ZZZS – Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

Invalidske in druge organizacije:

- NSIOS – Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije
- FIHO – Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji
- ZDUS – Zveza društev upokojencev Slovenije
- YHD – YHD - Društvo za teorijo in kulturo hendikepa
- Zveza SONČEK – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije »Sonček«

Druge kratice in krajšave:

- API – Akcijski program za invalide

Izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralna oblika za ženski in moški spol.

1. UVOD

Invalidi so največja manjšina na svetu, saj jih je po podatkih Združenih narodov več kot 650 milijonov, od tega jih živi v Evropi okoli 87 milijonov (European Commission (2021) Union of Equality Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030). V Sloveniji je predvidoma 170.000 invalidov in oseb s telesnimi okvarami. Invalidi so pomemben člen družbe in zato jim je nujno potrebno zagotoviti enako participacijo pri razvoju družbe in njihovih aktivnostih v družbi. Za doseg tega pa morajo imeti enake možnosti, ob zavedanju, da se pri tem soočajo z različnimi ovirami, ki so posledica interakcije bioloških in družbenih okoliščin med katerimi je tudi zmanjšana dostopnost.

Slovenska Ustava določa, da so človekove pravice in temeljne svoboščine zagotovljene vsakomur ne glede na osebne okoliščine in z dopolnitvijo 14. člena leta 2004, je kot osebna okoliščina navedena tudi invalidnost. Ustava s tem izrecno poudarja pravico do enakosti invalidov pred zakonom oziroma, da nihče ne sme biti zapostavljen zaradi invalidnosti. Iz ustave zato izhaja, da imajo invalidi enake pravice in obveznosti kot drugi državljani. Vendar pa je pri tem potrebno upoštevati njihove posebne potrebe ter jim zagotoviti enakopravno obravnavanje in uresničevanje vseh človekovih pravic. Zato se mora država zavezati, da bo sprejemala učinkovite in ustrezne ukrepe, s katerimi bo invalidom omogočila doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti, telesne, duševne, socialne in poklicne zmožnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja.

S sodobno politiko invalidskega varstva je Slovenija primerljiva z drugimi razvitimi evropskim državami. Je država, ki se trudi uresničevati načela družbene pravičnosti in enakih možnosti za vse. Že pred ratifikacijo Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola leta 2008, je leta 2006 sprejela svoj prvi Akcijski program za invalide 2007–2013 in nato še drugega leta 2014, ki se zaključi konec leta 2021. Mnogo pred tem pa je Slovenija že leta 1991 sprejela Koncept razvojne strategije invalidskega varstva. Bila je ena prvih držav, ki je ratificirala konvencijo in izbirni protokol, in to brez zadržkov. Tako sta oba postala del našega notranjega prava in se lahko neposredno uporabljata.

Poleg konvencije smo pri pripravi programa upoštevali temeljne dokumente Združenih narodov in dokumente Evropske unije: Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030, Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov in Svetovni akcijski program za invalide, Direktivo Sveta 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu in tudi Evropsko strategijo o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir (COM(2010) 636 konč.), Evropsko strategijo o invalidnosti za obdobje 2021–2030, Resolucijo Evropskega parlamenta o izvajanju evropske strategije o invalidnosti (2017/2127(INI) in (2018/C 356/17)) in Direktivo (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve, Direktivo (EU) 2018/1808 o spremembi Direktive 2010/13/EU o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev (Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah) glede na spreminjajoče se tržne razmere ter Direktivo (EU) 2016/2102 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja.

Akcijski program za invalide 2022–2030 je pripravljen tako, da upošteva razvojne usmeritve Slovenije, začrtane v Strategiji razvoja Slovenije 2030 in gre v smeri gospodarsko ekonomskih in socialnih aktivnosti Slovenije. Tem pa je potrebno posvetiti posebno pozornost v času pandemije COVID-19 in po njej, invalidi so namreč del družbe in ena najranljivejših skupin, ki se jih je pandemija dotaknila v največji meri. Potrebno bo ponovno vzpostaviti normalizacijo celotnega sistema delovanja države in del tega posvetiti tudi invalidom. Pandemija COVID-19 vpliva na družbo in pogloblja že obstoječe neenakosti. Tudi v normalnih okoliščinah je invalidom po vsem svetu, ne le pri nas, otežena dostopnost do izobraževanja, zdravstvenega varstva in preživetja, prav tako možnost enakovrednega sodelovanja in vključevanja v skupnost. Položaj se poslabša

v primeru humanitarnih kriz, kot je pokazal tudi COVID-19. V podobnih razmerah se namreč poveča tveganje za nastanek revščine in povišanje stopnje nasilja, zanemarjanja in zlorabe. Zato je naša dolžnost prihodnost družbe razvijati tako, da v primeru ponovne krize ne bo novonastalih presenečenj ter sprotno analizirati sedanje stanje in na tem zasnovati boljšo družbo, v kateri bodo imeli tudi invalidi boljše življenje.

Konvencija o pravicah invalidov definira invalide kot osebe z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi. V Sloveniji je status invalida podan na podlagi različnih zakonov in skozi določila teh zakonov invalidi lahko uresničujejo svoje pravice. Nekateri najpomembnejši so:

- Zakon o izenačevanju možnosti invalidov
- Zakon o socialnem vključevanju invalidov
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami
- Zakon o vojnih invalidih

Invalidska politika v Sloveniji ni zagotovljena v enem, krovnem zakonu, temveč je obravnavana v mnogih zakonih na različnih resorjih po področni zakonodaji. Od leta 2006, ko je bil sprejet prvi akcijski program in od leta 2008, ko je bila ratificirana Konvencija o pravicah invalidov je Slovenija naredila veliko korakov pri uresničevanju invalidske zakonodaje. Sosledje nove in spremenjene zakonodaje je zapisno v tem in v predhodnem Akcijskem programu 2014–2021, podrobnosti pa so zapisane v vsakoletnih poročilih.

Za večje vključevanje invalidov v družbo in boljše urejanje invalidske problematike mora biti nujno okrepljeno tesnejše sodelovanje med posameznimi resornimi ministrstvi, vladnimi ustanovami, invalidskimi in drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo z invalidsko problematiko.

Načela in obveznosti Akcijskega programa za invalide 2022–2030:

Invalidi niso enovita skupina, temveč so opredeljeni z različnimi funkcionalnimi omejitvami, ki so pogojene z različnimi vrstami invalidnosti: osebe z motnjo v duševnem razvoju, vidno, slušno in gibalno ovirani ter drugi, ki se znajdejo pred različnimi vsakdanjimi ovirami na vseh področjih človekovega življenja. Zaradi hitrega povečevanja števila starejšega in starega prebivalstva se povečujejo tudi potrebe po dolgotrajni oskrbi. Zato je treba invalidom še naprej zagotavljati:

- izenačevanje možnosti in nediskriminacijo,
- sodelovanje pri soodločanju in učinkovito sodelovanje v družbi,
- dostopnost na vseh področjih življenja,
- ustvarjanje možnosti za doseganje najvišje možne ravni zdravja, izobrazbe in usposobljenosti, zaposljivosti in socio-ekonomske neodvisnosti,
- dostopnost in uporabo informacijske tehnologije, digitalizacije, robotizacije za boljšo participacijo v družbi,
- polno in učinkovito sodelovanje v družbi,
- informiranje in javno izobraževanje,
- spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidnosti ter
- izvajanje storitev in programov, namenjenih invalidom.

Naloge politike invalidskega varstva za obdobje 2022–2030:

- sistematičnost pri oblikovanju ukrepov za odstranjevanje ovir za polnopravno udeležbo (enakost možnosti) invalidov na ravni lokalne skupnosti in družbe;
- preventiva in ukrepi proti diskriminaciji invalidov, ki zagotavljajo dostop do temeljnih pravic;

- nadaljnje usklajevanje prihodnje slovenske zakonodaje z zakonodajo Evropske unije in ukrepi, zapisanimi v tem programu (npr. sprejetje Zakona o dolgotrajni oskrbi);
- zagotavljanje partnerstva z invalidi pri načrtovanju, izbiri, izvajanju, nadziranju in ovrednotenju projektov, ki se bodo financirali iz strukturnih skladov Evropske unije;
- poskrbeti za kvalitetno zdravstveno in invalidsko zavarovanje;
- zagotavljanje zaposlitvene in poklicne rehabilitacije brezposelnih in zaposlenih invalidov;
- zagotavljanje osebne asistencije vsem, ki le-to potrebujejo;
- zagotavljanje dolgotrajne oskrbe;
- zagotavljanje socialnega varstva;
- posebna skrb za institucionalno varstvo;
- deinstitutionalizacija.

Dokument v nadaljevanju sestavljajo:

- trinajst ciljev akcijskega programa, ki so najprej opisani širše, potem pa bolj specifično zastopani z ukrepi;
- potek in navodila za spremljanje izvajanja Akcijskega programa za invalide 2022–2030 ter
- priporočila, ki podpirajo cilje, zapisane v akcijskem programu, vendar ne spadajo k specifičnim ciljem,
- pregled pravnih aktov in strateških dokumentov o invalidskem varstvu, ki so bili sprejeti med izvajanjem drugega akcijskega programa za invalide, torej od leta 2013 do leta 2020. Drugi Akcijski program za invalide se je sicer izvajal v obdobju 2014–2021, vendar v Akcijskem programu za invalide 2014–2021, ob pripravi ni bilo mogoče vključiti še zakonodaje, sprejete v letu 2013, saj so poročevalci o njej poročali šele v letu 2014, ko je bilo izvajanje Akcijskega programa 2014–2021 že v teku, zato je zakonodaja za leto 2013 vključena v obstoječem dokumentu, ki pa zaradi enakega razloga ne vključuje zakonodaje za leto 2021.

2. CILJI AKCIJSKEGA PROGRAMA

1. CILJ: ozaveščanje in informiranje

Opis cilja

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe.

Ukrepi:

- 1.1 opravljanje dejavnosti za ozaveščanje javnosti o invalidih, ki so usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, tudi tistim, povezanim s spolom in starostjo, obenem pa ozaveščati o dobrih praksah na vseh področjih družbenega delovanja;
- 1.2 ozaveščanje strokovne javnosti s področij zaposlovanja, izobraževanja, javne uprave, zdravstva in druge strokovne javnosti, ki se ukvarja z invalidsko problematiko (rehabilitacijski in socialni delavci, delodajalci, arhitekti, učitelji, medicinsko osebje, osebni asistenti, odločevalci (npr. poslanci, pripravljavci aktov na ministrstvih in na nivoju lokalne samouprave) in drugi);
- 1.3 zagotavljanje več prostora, namenjenega tematiki življenja invalidov, v medijih in prikazovanje invalidov kot dejavnih članov družbe;
- 1.4 izdajanje strokovnega in informativnega gradiva za ozaveščanje širše in strokovne javnosti;

- 1.5 ozaveščanje in obveščanje invalidov o pravicah, dolžnostih in možnostih na vseh področjih njihovega življenja, še posebej glede sprememb priporočil, odločb, pravilnikov in zakonodaje;
- 1.6 v kriznih razmerah je potrebno sistematično nameniti pozornost informiranju invalidov in zagotoviti informacije v različnih oblikah in formatih prilagojenih vsaki skupini invalidov. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi izvajalcem podpornih storitev (osebni asistenti, družinski pomočniki, oskrbovalci na domu itd.), ki so pomemben vir informacij za invalide.

Nosilci:

MK, MZZ, MOP, URI – Soča, SOUS, NIJZ, ZIZRS, NSIOS, ZDUS, YHD, Zveza Sonček

2. CILJ: bivanje in vključevanje

Opis cilja

Invalidom je treba omogočiti samostojno izbiro načina življenja, kje, s kom in kako bodo živeli, ter pri tem zagotoviti tako ureditev bivalnega okolja, da bo dostopno vsem ter prilagojeno potrebam invalidov in njihovim družinam ne glede na to, ali se odločijo za samostojno bivanje v stanovanjskem objektu ali institucionalno bivanje. V ta namen je prestrukturiranje bivalnih površin velikokrat ključnega pomena.

Za samostojno in neodvisno življenje invalidov mora država poleg storitev osebne pomoči in osebne asistencе zagotoviti tudi ustrezne bivalne pogoje na sistemski ravni (omogočiti dostopnost do arhitekturno prilagojenih stanovanj, ki jih zagotavljata država in lokalne skupnosti). Invalidi so pri reševanju svojega stanovanjskega vprašanja soočeni s številnimi izzivi, saj je na prostem trgu zelo malo takšnih stanovanj, ki bi bila primerna za udobno in kvalitetno bivanje (npr. nedostopnost objekta, ozka vrata, majhna površina kopalnice, nedostopnost balkonov in kletnih prostorov, pomanjkljiva ureditev za osebe s senzornimi oviranostmi). Ob upoštevanju vidikov starajoče se družbe pa je vidik arhitekturno ustreznih stanovanj še posebej pomemben. Z oblikovanjem minimalnih standardov, ki bi omogočali primerno in varno bivanje v vseh obdobjih življenja posameznika, bi v veliki meri zadostili tudi kriterijem dostopnosti stanovanj za invalide, prav tako pa omogočili ljudem, da ostajajo v svojem domačem okolju tudi v starosti.

Ureditev bivalnega okolja (npr. odprava arhitektonskih ovir, večje bivalne površine zaradi premikanja z invalidskim vozičkom) ter vgradnja morebitnih pripomočkov (npr. osebna ali stropna dvigala) v domačem okolju lahko za posameznika predstavljajo zelo veliko finančno breme.

Zagotoviti je treba tudi programe in izobraževanje o partnerstvu, spolnosti in družini za invalide, pa tudi tiste, ki z njimi sobivajo ali so z njimi v stiku.

Za samostojno življenje je nujno zagotavljati tudi storitve osebne pomoči in osebne asistencе ter storitev, s katerimi se zagotavlja podpora in pomoč za boljšo socialno vključevanje v družbo in sicer preko sistemskih ureditev.

Invalidi ne smejo biti izpostavljeni samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju drugih v svojo zasebnost, družino, dom, korespondenco ali druge vrste komuniciranja.

Ukrepi:

- 2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da samostojno izbirajo obliko svojega bivanja ter kje in s kom bodo živeli;

- 2.2 zagotavljanje podpore in storitev socialnega vključevanja invalidom po Zakonu o socialnem vključevanju invalidov ter zagotavljanje ustrezne systemsko urejene podpore in pomoči za samostojno življenje za druge osebe z motnjo v duševnem razvoju;
- 2.3 zagotavljanje enakih možnosti in podporo invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva;
- 2.4 zagotavljanje osebne asistencije invalidom na podlagi Zakon o osebni asistenci in dolgotrajne oskrbe ter Pravilniku o osebni asistenci;
- 2.5 zagotavljanje storitev osebne asistencije v primeru kriznih situacij (npr. pandemija, naravne nesreče);
- 2.6 zagotavljanje drugih programov in storitev, ki omogočajo deinstitucionalizacijo, samostojno in neodvisno življenje invalidom ne glede na bivalne okoliščine (oskrba na domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo);
- 2.7 zagotavljanje brezplačnega prilagajanja bivalnih objektov in stanovanjskih površin invalidom (povečana minimalna površina zaradi oviranega gibanja), pri čemer naj država zagotovi financiranje prilagoditev stanovanj s ciljem enake dostopnosti do bivalnega okolja (na način prilagoditve avtomobila);
- 2.8 zagotavljanje varovanih in neprofitnih najemnih stanovanj invalidom (prednostna obravnava pri dodeljevanju stanovanj);
- 2.9 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov (sistem zagovorništva).

Nosilci:

MDDSZ, MK, MOP, NIJZ, NSIOS, YHD, Zveza Sonček

3. CILJ: dostopnost

Opis cilja

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oziroma komunikacij in s tem omogoča invalidu vključitev v širše družbeno okolje oziroma v vse sfere človekovega življenja, kot so na primer izobraževanje, zaposlovanje, vključevanje v politično, športno in kulturno življenje ter dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev. Dostopnost daje invalidu možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Vlada Republike Slovenije je 27. maja 2021 sprejel ustavni zakon, po katerem je ustava v 62. a členu dopolnjena s pravico do uporabe in razvoja slovenskega znakovnega jezika. Določa pa tudi, da svobodno uporabo in razvoj jezika gluhoslepih ureja zakon. Zagotovljena sta svobodna uporaba in razvoj slovenskega znakovnega jezika. Na območjih občin, kjer sta uradna jezika tudi italijanščina ali madžarščina, je zagotovljena svobodna uporaba italijanskega in madžarskega znakovnega jezika. Uporaba teh jezikov in položaj njihovih uporabnikov ter svobodna uporaba in razvoj jezika gluhoslepih je zakonsko urejena.

Ukrepi:

- 3.1 uresničevanje Direktive (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve;
- 3.2 zagotavljanje mogoče dostopnosti do prevoza (v Sloveniji do krajev prometnega območja, na katerem je vzpostavljen javni potniški promet, vsak dan v tednu in do taksijev) – vstop, izstop, slušno in vidno obveščanje ter po potrebi spremstvo;
- 3.3 zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi;
- 3.4 zagotavljanje dostopnosti do informacij in komunikacij (prilagoditev gradiva v zvezi z odločanjem na državni in lokalni ravni v lahko berljivo tehniko; uporaba slovenskega znakovnega jezika za gluhe ter zagotavljanje branja podnapisov in opisovanja dogajanja na zaslonu za slepe, polno dostopnost TV vsebin morajo zagotavljati javna RTV ter

- operaterji in komercialne TV; spodbujanje e-dostopnosti in uporabe druge informacijsko-komunikacijske tehnologije; spodbujanje proizvajalcev, da svoje izdelke opremijo z Brajevo pisavo; ohranjanje relejnih centrov za senzorno in komunikacijsko ovirane invalide, to je centrov, ki skrbijo za posredovanje informacij med gluhim/naglušnim in drugimi osebami s pomočjo tolmačev za gluhoslepoto zagotavljati osebam z gluhoslepoto dostop do informacij);
- 3.5 zagotavljanje dostopnosti do turističnih programov za funkcionalno ovirane osebe, spodbujanje turističnih agencij k oblikovanju turističnih dejavnosti za invalide;
 - 3.6 zagotavljanje varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih v skladu v skladu z Direktivo 2009/45/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 6. maja 2009 o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 163 z dne 25. 6. 2009, str. 1), zadnjič spremenjeno z Direktivo 2017/2108/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2017 o spremembi Direktive 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 315 z dne 30. 11. 2017, str. 40), ki je bila spremenjena z Delegirano Uredbo Komisije (EU) 2020/411 z dne 19. novembra 2019 o spremembi Direktive 2009/45/ES Evropskega parlamenta in Sveta o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje glede varnostnih zahtev za potniške ladje, ki opravljajo notranja potovanja, (UL L št. 83 z dne 19.3.2020, str. 1), ki določa posebne zahteve za potniške ladje ter Uredba (EU) št. 1177/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 pravicah potnikov med potovanjem po morju in celinskih plovnih poteh ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004.
 - 3.7 zagotavljanje varnosti na vseh področjih dostopnosti;
 - 3.8 zagotavljanje dostopnosti v različnih dostopnih formatih za invalide do klicnih števil v sili 112 in 113.
 - 3.9 zagotavljanje, da se v redne programe izobraževanja, predvsem visokošolskega, vključujejo teme o dostopnosti grajenega okolja in informacij za invalide in druge funkcionalno ovirane osebe.

Nosilci:

MK, MOP, MZI, MGRT, URSZR, NIJZ, NSIOS

4. CILJ: vzgoja in izobraževanje

Opis cilja

V Republiki Sloveniji morajo biti v skladu s 56. členom ustave vsem državljanom zagotovljene enake pravice in možnosti izobraževanja in usposabljanja. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja. prav tako pa tudi v programih vseživljenjskega učenja in drugih oblikah neformalnega izobraževanja.

Vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami se v Sloveniji izvaja kot javna služba. Izjemoma se lahko izvaja tudi v zasebnih vrtcih in šolah brez koncesije, v zasebnih zavodih ali kot izobraževanje na domu.

Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami je integrirana v vse področne zakone, te pa dopolnjujejo Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami, Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, in Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v vzgoji in izobraževanju, ki predstavljajo pomemben korak v smeri zagotavljanja pogojev za uresničevanje inkluzivne paradigme. Zakoni vzpostavljajo pogoje za izvajanje kontinuirane pomoči otrokom s posebnimi potrebami v vzgoji in izobraževanju. Na podlagi določila Zakona o osnovni šoli je v Zakonu o usmerjanju otrok s

posebnimi potrebami urejena možnost izobraževanja oseb z izrazitejšimi motnjami v duševnem razvoju do 26. leta. V ta namen je bil pripravljen Posebni program vzgoje in izobraževanja, ki omenjenemu prebivalstvu omogoča vključevanje v take izbirne vsebine, v katerih lahko razvijajo znanje, spretnosti in veščine za opravljanje nekaterih enostavnih praktičnih opravil.

API 2022–2030 vključuje tudi invalide, ki jih Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami opredeljuje kot otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke oziroma otroke z okvaro vidne funkcije, gluhe in naglušne ter gibalno ovirane otroke in mladostnike.

Ker se invalidi med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami, in sicer arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne itd., je iz tega razloga nujno zagotavljanje ukrepov za odpravljanje tovrstnih ovir.

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe ter spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.2 zagotavljanje mreže strokovnih institucij za podporo izobraževanju invalidov v specializiranih in rednih oblikah vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.3 zagotavljanje možnosti, da lahko osebe, ki se izobražujejo v okviru Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo) pridobijo kvalifikacije, ki omogočajo vstop v delo;
- 4.4 zagotavljanje praktičnega usposabljanja (tako v okviru šolske oblike kot pri delodajalcih), pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami;
- 4.5 zagotavljanje sistema vajeništva, ki je prilagojeno za tiste mladostnike s posebnimi potrebami, ki jim ta sistem izobraževanja ustreza;
- 4.6 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih;
- 4.7 zagotavljanje ustreznega števila strokovnjakov in razširjanje znanja v izobraževalne programe vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev;
- 4.8 zagotavljanje učbenikov in drugih učil v obliki, ki je primerna glede na vrsto invalidnosti, vključno z zagotavljanjem učbenikov za otroke v programu z nižjim izobrazbenim standardom;
- 4.9 zagotavljanje prostorskih in tehničnih možnosti za izvajanje programov vzgoje in izobraževanja ter prilagojenega prevoza (zagotavljanje dostopnosti grajenega okolja v izobraževalnih ustanovah mora obsegati tudi dostopnost prostorov kot so sanitarije, vključno z montažo pripomočkov za presedanje invalidov; kot so stropna dvigala);
- 4.10 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo pri izobraževanju;
- 4.11 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti;
- 4.12 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo;
- 4.13 zagotavljanje podpore pri visokošolskem izobraževanju z osebno pomočjo, spremljanjem in svetovanjem za študente invalide, zagotavljanjem primernih nastanitvenih zmogljivosti za bivanje zanje in sistemom štipendiranja, ki jih bo spodbujal k doseganju višje izobrazbe;
- 4.14 spodbujanje učenja znakovnega jezika, jezika gluhoslepih in dvojezičnega izobraževanja gluhih, učenje znakovnega jezika in jezika gluhoslepih kot izbirni predmet za vse v osnovnih in srednjih šolah, spodbujanje učenja znakovnega jezika in jezika gluhoslepih za zaposlene v javni upravi in pri izvajalcih javnih služb, ki v okviru svojega delovnega mesta komunicirajo s strankami oziroma uporabniki storitev;
- 4.15 omogočiti učencem primerljiv način izobraževanja, glede na vrsto invalidnosti v skladu z njihovimi sposobnostmi;

- 4.16 zagotavljanje sistema izobraževanja otrok z motnjo v duševnem razvoju, ki bo omogočal fleksibilnejše prilagajanje izobraževalnim potrebam ter boljše pogoje za nadaljnje izobraževanje (prehajanje med programi, vključevanje v izobraževalne programe, ipd);
- 4.17 izvajanje programov kot vseživljenjska priprava na samostojno življenje glede na posamezno vrsto in specifiko invalidnosti, ki vključuje potrebne prilagoditve glede na naravo oviranosti (od vsakodnevnih opravil, učenje socialnih večin, načinov sporazumevanja, uporaba tehničnih pripomočkov, ipd.).

Nosilci:

MK, MDDSZ, MIZŠ, NIJZ, NSIOS

5. CILJ: delo in zaposlovanje

Opis cilja

Tako kakor izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključnega socialno-ekonomskega pomena pri samostojnem življenju. Invalidom je potrebno zagotavljati delovno okolje, ki je odprto, vključuje in dostopno. Zato je potrebno zagotavljati ukrepe, ki bodo zaposlenim kot tudi nezaposlenim invalidom omogočali večjo zaposljivost z različnimi programi in usposabljanjem oziroma poklicno in zaposlitveno rehabilitacijo. Delodajalce je treba seznaniti z možnostjo prilagoditve delovnega okolja in delovnega mesta, storitvami podpornega zaposlovanja, spodbudami za zaposlovanje invalidov ter z dobrimi praksami na področju uspešnega in produktivnega vključevanja invalidov, invalide pa spodbujati k dejavnemu iskanju zaposlitve.

Upoštevati je treba Evropsko direktivo 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti. Cilji te direktive so povečati zaposljivost invalidov glede na število delovno aktivnega prebivalstva, omogočiti, da pridobijo poklic glede na svoje zmožnosti in sposobnosti, zagotoviti delovno-življenjske razmere, ki bodo vplivale na zmanjšanje možnosti za nastanek invalidnosti, in delovno okolje, ki bo prilagojeno možnostim invalida za opravljanje njegovega dela.

Zaradi zagotavljanja prehoda mladih invalidov na trg dela je priprave za vstop na ta trg treba začeti na sistemski ravni že med šolanjem in jim ponuditi podporo pri prehodu in izvajanju podpornih storitev v času zaposlitve vse dotlej, dokler se ne stabilizirajo na delovnem mestu. Sprejemanje ukrepov za učinkovit razvoj možnosti in priložnosti zaposlovanja mladih invalidov spodbuja tudi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2021–2030 in Svetovni akcijski program združenih narodov za mlade do leta 2000 in naprej.

Ukrepi:

- 5.1 preučitev možnosti za poenotenje strokovnih meril in postopkov pri ugotavljanju posebnih potreb ali potrebne pomoči in podpore ter pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo v inštitucijah Republike Slovenije (ZPIZ, ZZZS, ZRSZ, Zavod za šolstvo);
- 5.2 zagotoviti sistem podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide (spodbujanje pridržanih javnih naročil, kombiniranje zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja glede na netržne zaposlitvene možnosti in druge možnosti subvencioniranega zaposlovanja; vzpostavljanje programov izobraževanja, ozaveščanja in obveščanja za delodajalce; omogočanje brezplačnih storitev strokovnega svetovanja delodajalcem in invalidom pri usposabljanju in zaposlovanju invalidov, spodbujanje prilagoditev delovnih mest in podpornega zaposlovanja ter zagotavljanje podpornih storitev za invalide);
- 5.3 vključevanje vsebin s področja zaposlovanja invalidov v izobraževalne programe s področja menedžmenta organizacij, podjetništva in delovnih razmerij;
- 5.4 izboljšanje zaposljivosti zaposlenih invalidov; zagotavljanje podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida ter zagotavljanju ustreznih tehničnih pripomočkov

- in prilagoditev delovnih mest za vse invalide; spodbujanje usposabljanja in zaposlovanja invalidov v organih državne uprave, priprava programa za spodbujanje delodajalcev za ohranjanje delovnih mest in novo zaposlovanje invalidov, ki izgubijo delo v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi;
- 5.5 zagotavljanje čimprejšnje vključitve vseh brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave (vseživljenjska karierna usmeritev, razvoj prilagojenih oblik izvajanja programov aktivne politike zaposlovanja, storitve zaposlitvene rehabilitacije, zagotavljanje sistemske podpore mladim invalidom pri prehodu iz izobraževanja v zaposlitev, stimulatívni denarni prejemki za vse vključene invalide ne glede na status) in zagotavljanje zgodnje poklicne in zaposlitvene rehabilitacije v procesu vračanja na delo na sistemski ravni;
 - 5.6 na podlagi rezultatov pilotnega projekta Razvoj in izvajanje prehoda mladih s posebnimi potrebami na trg dela se znotraj že obstoječega sistema zaposlitvene rehabilitacije zagotovi sistemsko rešitev za prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela ter na ta način poveže sistem izobraževanja mladih s posebnimi potrebami s sistemom zaposlovanja in vpliva na večjo zaposljivost in socialno vključenost ranljive ciljne skupine mladih s posebnimi potrebami;
 - 5.7 izboljšanje mreže izvajalcev programov socialnega vključevanja, predvsem v regijah kjer dosedaj ni bilo mogoče vključevati invalidov, ki zaradi invalidnosti niso zaposljivi (z odločbo o nezaposljivosti);
 - 5.8 ozaveščanje delodajalcev za spodbujanje zaposlovanja invalidov na odprtem trgu dela ter izvajanje javnega natečaja za podelitev letnih nagrad za dobro prakso na področju zaposlovanja invalidov;
 - 5.9 spodbujanje delodajalcev, da v pogojih epidemije COVID-19 omogočajo: za zaposlene invalide delo na daljavo; za vključene uporabnike storitev zaposlitvene rehabilitacije usposabljanje na daljavo;
 - 5.10 v zaposlitveni rehabilitaciji omogočati invalidom vključevanje v storitve zaposlitvene rehabilitacije na daljavo, pri tem se invalide podpre tehnološko (nabava informacijsko komunikacijske tehnologije - IKT), z zagotavljanjem sredstev za wi-fi in z usposabljanjem za uporabo IKT.

Nosilci:

MK, MDDS, MGRT, ZPIZ, ZRSZ, URI – Soča, SOUS, ZIZRS, NIJZ, NSIOS

6. CILJ: finančno-socialna varnost

Opis cilja

Invalidi so izpostavljeni večjemu tveganju revščine kakor drugi ljudje, kar se je že izražalo v letih globalne finančno-gospodarske in javnodolžniške krize na evrskem območju. Ponovno se izraža v tokratnem času pandemije COVID-19, kjer so že razvidna povečanje revščine in višja stopnja nasilja, zanemarjanja in zlorabe. Zato je treba sprejemati ustrezne ukrepe za socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine ali bližnji pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti, kakor drugi ljudje.

Državne podpore, tj. storitve in denarne prejemke za invalide, bi bilo torej treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Ravno tako bi se morali denarni prejemki usklajevati z rastjo cen življenjskih potrebščin. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Ukrepi:

- 6.1 poenotenje sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti. Sistem naj temelji predvsem na potrebah invalidov;
- 6.2 zagotavljanje minimalnega mesečnega dohodka, ki omogoča ustrezno socialno varnost invalidom, ki nimajo drugih primernih dohodkov;
- 6.3 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide;
- 6.4 zagotavljanje primerne vsaj minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov;
- 6.5 omogočanje daljšega porodniškega dopusta in daljšega dopusta za nego otrok invalidnim materam ali očetom;
- 6.6 zagotavljanje posebno ranljivim skupinam invalidov, npr. invalidnim ženskam, starejšim in težjim invalidom, dostop do mehanizmov za večanje socialne varnosti in zmanjšanje tveganja revščine;
- 6.7 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide.

Nosilci:

MDDSZ, MF, NIJZ, NSIOS

7. CILJ: zdravje in zdravstveno varstvo

Opis cilja

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zdravstveno varstvo je tako kakor socialno varstvo kazalec stanja ali statusa razvoja družbe. Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba s praviimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje. Poseben pomen imajo zdravstveni programi obnovitvene rehabilitacije, ki so namenjeni preprečevanju oziroma upočasnjevanju napredovanja invalidnosti, obvladovanju invalidnosti, ohranjanju zdravja in preprečevanju nastanka sekundarnih okvar ali zdravstvenih zapletov.

Upošteevajoč hiter razvoj medicine je pomembno, da se invalidom omogoči dostop do sodobnih načinov zdravljenja in s tem doseganje najvišje možne ravni zdravja in funkcioniranja.

Invalidom se tako kakor neinvalidom z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotavljata skrb za zdravje in zdravstveno varstvo.

Ukrepi:

- 7.1 zagotavljanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike (med drugim uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije »International Classification of Functioning, Disability and Health«);
- 7.2 spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov;
- 7.3 zagotavljanje čim boljše dostopnosti do zdravstvenih programov in storitev ne glede na starost, spol, obliko in stopnjo invalidnosti (npr. ZZS financira obnovitveno rehabilitacijo);
- 7.4 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem življenju in izvajanje preventivnih zdravstvenih programov za različne vrste invalidov s ciljem vzdrževanja in obnovitve ostankov njihovega zdravja (programi za krepitev in ohranjanje zdravja);
- 7.5 izboljšanje sistemske ureditve glede medicinskih pripomočkov, podporne tehnologije za invalide in ljudi, ki delajo z invalidi;

- 7.6 zagotavljanje zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočajo, da otrok ostane v družini;
- 7.7 zagotavljanje celostne rehabilitacije (medicinske, psihološke, socialne in poklicne rehabilitacije) odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluho-slepih oseb;
- 7.8 zagotavljanje strokovnih programov obnovitvene rehabilitacije;
- 7.9 izboljšanje znanja ali vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti, da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na svojo invalidnost in potrebe in upoštevanje potreb ter spoštovanje dostojanstva invalidov skozi obravnave, vključno s tem, da je, kadar je le mogoče, potrebno komunicirati neposredno z invalidi;
- 7.10 sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami ter obstoječih mrežnih povezavah v skupnosti, pa tudi iskanje načinov prilagajanja zdravstvenih zmogljivosti dejanskim potrebam invalidov;
- 7.11 izboljšanje zagotavljanja zdravstvenih storitev za invalide, vključene v socialnovarstvene zavode in zavode za usposabljanje;
- 7.12 preučitev možnosti vzpostavitve enotnega kriterija in posledično enotnega multidisciplinarnega organa, ki bi združeval postopke ocenjevanja invalidnosti, začasne odsotnosti z dela, zaposljivosti, dolgotrajne oskrbe, poklicne rehabilitacije, prilagoditve delovnega mesta, medicinskih pripomočkov, pomoči in postrežbe drugega pri opravljanju osnovnih življenjskih potreb, zdravstvene rehabilitacije;
- 7.13 zagotavljanje informacij in napotkov zdravstvene službe neposredno invalidom, na njim prilagojen način, tolmačem slovenskega znakovnega jezika, tolmačem oseb z gluhoslepoto, osebnim asistentom, družinskim pomočnikom ali neformalnim oskrbovalcem invalidov;
- 7.14 zagotavljanje invalidom prilagojenih programov glede na njihove potrebe;
- 7.15 prilagoditi standarde in normative izvajanja zdravstvenih storitev posamezni vrsti invalidov;
- 7.16 podpora v procesu vračanja na delo;
- 7.17 sprememba in dopolnitev Seznama telesnih okvar in poklicnih bolezni;
- 7.18 v primeru izrednih okoliščin v državi se ranljive družbene skupine vključi v izjeme oziroma pozitivno diskriminacijo, ko ukrepi, ki se navezujejo na izvajanje zdravstvene dejavnosti iz razloga varovanja in ohranjanja zdravja, zanje ne veljajo (npr. odpovedi pregledov in rehabilitacij, nezmožnosti obiskov v času hospitalizacij, obiski v domu za stare, ipd).

Nosilci:

MDDSZ, MZ, ZPIZ, ZZZS, SOUS, NIJZ, NSIOS

8. CILJ: kulturno udejstvovanje

Opis cilja

Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba z ustrezno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja.

Dosedanji projekti so temeljili na Zakonu o varstvu kulturne dediščine, Zakonu o knjižničarstvu, Zakonu o uresničevanju javnega interesa v kulturi in Zakonu o medijih. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Ukrepi:

- 8.1 ozaveščanje celotnega prebivalstva o kulturnih prispevkih invalidov;
- 8.2 razširjanje možnosti sofinanciranja projektov, namenjenih invalidom, iz proračunskih sredstev;

- 8.3 spodbujanje splošnih knjižnic k zagotavljanju knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju;
- 8.4 zagotavljanje razvoja specialne knjižnice slepih in slabovidnih ter drugih oseb z motnjami branja ter pretvarjanja knjig v oblike dostopne slepim in slabovidnim;
- 8.5 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na kulturnem področju ter spodbujanje združevanja umetnikov z invalidnostjo;
- 8.6 sistemsko zagotavljanje financiranja in izdajanja prilagojenih časopisov (za slepe in slabovidne ter za osebe z motnjo v duševnem razvoju);
- 8.7 priprava zakonodaje na področju avtorskih in sorodnih pravic, ki bo v skladu z mednarodnim pravom zagotovila, da bodo zakoni, ki ščitijo intelektualno lastnino razumni oziroma nediskriminatorni v smislu dostopnosti invalidom;
- 8.8 zagotavljanje knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju, v specializiranih in splošnih knjižnicah;
- 8.9 uvrstitev knjižnice za slepe in slabovidne v državno shemo knjižnic, tako pa zagotovitev, da država sistemsko financira njeno delovanje;
- 8.10 spodbujanje sodelovanja med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni, državni, meddržavni, evropski in mednarodni ravni;
- 8.11 povečanje števila digitaliziranih in spletno dostopnih vsebin, prilagojenih potrebam pripadnikov različnih skupin invalidov.

Nosilci:

MK, NIJZ, NSIOS, YHD, Zveza Sonček

9. CILJ: šport in prostočasne dejavnosti

Opis cilja

Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je: kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni.

Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti. Šport in prosti čas morata postati sestavni del rehabilitacije invalida, ne glede na vrsto in stopnjo njegove invalidnosti, starost ali raven telesne zmogljivosti, saj je rekreacijo treba prilagajati njegovim posebnim potrebam.

Ukrepi:

- 9.1 uvajanje védenja o posebnostih športa invalidov v izobraževalne programe strokovnih športnih strokovnjakov, tako pa zagotoviti kakovostno športno vzgojo za invalide;
- 9.2 dostopnost športnih objektov invalidom, ki se ukvarjajo s športom, in invalidom, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (vhod, sanitarije, oznake, informacije in komunikacije);
- 9.3 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v invalidskih organizacijah in drugih društvih, primernih vrsti ali stopnji invalidnosti in starosti invalida;
- 9.4 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov;
- 9.5 spodbujanje izvajanja panožnih športnih tekmovanj za vse invalide na ravni države (v šolskem sistemu);

9.6 statusno/pravno izenačevanje športnikov in športnikov invalidov (kategorizacija, bonitete, ...).

Nosilci:

MIZŠ, MOP, NIJZ, NSIOS, Zveza Sonček, OKS-ZŠZ

10. CILJ: versko in duhovno življenje

Opis cilja

Verska svoboda posameznika je kot svoboda vesti urejena v 41. členu Ustave Republike Slovenije ter zagotavlja pravico vsakega posameznika do svobodnega izpovedovanja vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju. Invalidi pa se navkljub svobodi izražanja, ki je ustavno opredeljena, zaradi številnih ovir s težavo udeležujejo verskega in duhovnega življenja ter vključujejo vanj.

Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočali enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju. Pri tem je treba zagotavljati, da se lahko vključujejo v verske in duhovne skupnosti v svojih lokalnih skupnostih ali širšem okolju.

Ukrep:

- 10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri;
- 10.2 omogočiti dostop do verskih objektov, cerkva, (invalidi na vozičkih, slepi s psom vodičem,...).

Nosilci:

MK, Slovenska Karitas

11. CILJ: samoorganiziranje invalidov

Opis cilja

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in drugih oblikah. V invalidske organizacije se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese. Cilji delovanja invalidskih organizacij za doseganje kakovosti življenja invalidov so:

- uveljavljanje človekovih pravic invalidov,
- opozarjanje na načelo nediskriminacije invalidov,
- spodbujanje vključenosti invalidov v družbeno življenje,
- prispevanje k ozaveščanju javnosti,
- sodelovanje pri preprečevanju in odpravljanju ovir itd.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na državni, regionalni in lokalni ravni. Zakon opredeljuje tudi vlogo nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

S sistemskimi zakonskimi in podzakonskimi ukrepi je treba za delovanje invalidskih organizacij zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za izvajanje posebnih socialnih programov in njihove razvojne naložbe.

Ukrepi:

- 11.1 razvijanje vloge invalidskih organizacij s trajnim, stabilnim, zadostnim in neodvisnim financiranjem iz Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij ter drugih virov;
- 11.2 ureditev pravnega statusa in zagotavljanje sofinanciranja delovanja nacionalnega sveta invalidskih organizacij po zgledu financiranja Evropskega invalidskega foruma;
- 11.3 izpopolnjevanje meril in pogojev za dodelitev statusa reprezentativnosti invalidskih organizacij ter občasno preverjanje izpolnjevanja teh pogojev;
- 11.4 izpopolnjevanje meril in pogojev za programsko financiranje IO;
- 11.5 zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za izvajanje zagovorništva in predstavljanja/zagovarjanja problematike invalidov pred državnimi in drugimi organi vsem reprezentativnim invalidskim organizacijam.
- 11.6 urediti status Svet za invalide Republike Slovenije in njegov ustrezn položaj

Nosilci:

MDDSZ, NIJZ, NSIOS, YHD, Zveza Sonček

12. CILJ: nasilje in diskriminacija**Opis cilja**

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Invalidi so ravno zaradi svojih posebnih ovir, ki so posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar in motenj v duševnem razvoju, zelo ranljiva skupina, ki je bolj kakor druge izpostavljena vsem oblikam nasilja in diskriminacije. Nasilje se lahko dogaja v družini in v institucijah. Nujen predpogoj za preprečevanje diskriminacije in nasilja je, da so s pojmom in vsebino diskriminacije seznanjeni tako invalidi kot celotna družba ter da v družbi vlada ničelna toleranca do nasilja, zato so za doseganje tega cilja izjemnega pomena ustrezne izobraževalne in aktivnosti ozaveščanja ter programi na vseh nivojih izobraževanja.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je zato nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostovoljnem zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi.

Ukrepi:

- 12.1 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in možnostih ukrepanja ob morebitnih zlorabah in nasilju, tudi z zagotavljanjem priročnikov o odkrivanju in preprečevanju nasilja nad invalidi v invalidom prilagojeni obliki;
- 12.2 opozarjanje javnosti na nasilje in zlorabe (posebno na nasilje nad invalidnimi otroki, invalidnimi ženskami in starimi invalidi) in na pomen (ne)diskriminacije;
- 12.3 ozaveščanje in preprečevanje šikaniranja na delovnem mestu zaradi invalidnosti;
- 12.4 zagotavljanje izobraževanja za strokovne delavce o prepoznavanju zlorab, preprečevanju nasilja in ukrepanju;
- 12.5 zagotavljanje programov in storitev za pomoč invalidom in njihovo samopomoč glede odkrivanja, razreševanja in preprečevanja nasilja nad njimi (vključno z varno hišo, ki je dostopna invalidkam in invalidom, zagotavljanje osebne asistence v varni hiši ipd.);
- 12.6 zagotavljanje prepovedi zdravstvenih ali znanstvenih poskusov na invalidih brez njihove prostovoljne in zavestne privolitve;
- 12.7 preučitev možnosti pridobivanja statističnih podatkov o nasilju in diskriminaciji nad invalidi.

Nosilci:

MK, MDDSZ, NSIOS, YHD, Zveza Sonček

13. CILJ: staranje z invalidnostjo**Opis cilja**

Nekateri z invalidnostjo živijo vse svoje življenje, druge prizadene šele proti koncu življenja, oboji pa imajo skupno starost in invalidnost ter mnogokrat neenakopravne življenjske, delovne in druge pogoje. Staranje prebivalstva se tudi v Republiki Sloveniji občutno povečuje in zato, tako kot v drugih državah Evrope, zaseda pomembno mesto v državni politiki pri zagotavljanju ustreznih možnosti za starajoče se prebivalstvo.

Zaradi demografskih trendov naraščanja upokojujencev pa se pojavlja nova skrb vzbujajoča skupina, kjer starši skrbijo za svoje otroke, ki so že starejši in obenem invalidi ali starejši invalidi za svoje starše, ki so ravno tako invalidni. Tovrstne družine so socialno ekonomsko še bolj ranljive in še težje mobilne ne le v fizičnem smislu ampak tudi v funkcionalnem (npr. funkcionalna pismenost, dostopnost do virov informacij,...)

Zato je treba sprejemati ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, dolgotrajno oskrbo, spodbujali samopomoč in podporo družine ter ne nazadnje zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Ukrepi:

- 13.1 ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom;
- 13.2 vključevanje izobraževalnih vsebin o potrebah starejših in invalidov v programe, ki izobražujejo za poklice v zdravstvu in socialnem varstvu, ter ponuditi dodatno izobraževanje za strokovno osebje v domovih za starejše, rehabilitacijskih centrih in drugih zavodih;
- 13.3 gradnja primernih bivalnih prostorov za starejše in starajoče se invalide, ki so vključeni v urbano okolje;
- 13.4 zagotavljanje starejšim invalidom, ki živijo v ustanovah, spoštovanje njihove zasebnosti in sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi;
- 13.5 zagotavljanje socialne varnosti za starejše in starajoče se invalide, tudi programov za zmanjševanje tveganja revščine ter financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem običajnem okolju;
- 13.6 ureditev strokovne pomoči na centrih za socialno delo (poseben koordinator) za starejše in starajoče se invalide ter vzpostavitev instituta spremljevalca in zagovornika na lokalni ravni, ki bi bil v pomoč pri urejanju različnih zadev ter pri preprečevanju nasilja in zlorab, pa tudi pri ukrepanju ob njunem morebitnem pojavu;
- 13.7 zagotavljanje dolgotrajne oskrbe in zdravstvenih storitev, ki jih starejši (invalidi) zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo;
- 13.8 spodbujanje medgeneracijskih oblik sodelovanja, prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom;

- 13.9 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni;
- 13.10 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi;
- 13.11 zagotavljanje varstva ob krizah in naravnih nesrečah;
- 13.12 omogočanje starejšim invalidom ohranjanje znanega socialnega okolja skozi različne aktivnosti, prilagojene njihovim sposobnostim.

Nosilci:

MDDSZ, MZZ, NIJZ, SOUS, NSIOS, ZDUS

3. PRIPOROČILA

- Nadaljevanje izvajanja dobrih praks (npr. Občina po meri invalidov (dostopnost), počastitev svetovnega dneva invalidov (ozaveščanje) idr.).
- Priprava Zakona o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide na podlagi Direktive (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4403933>)
- Priprava informacijskega sistema za povečanje analitične sposobnosti invalidskega varstva: zbiranje ustreznih informacij, vključno s statističnimi in raziskovalnimi podatki, za pripravo celovite analize invalidskega varstva, ki bo omogočila oblikovanje in izvajanje politik in ukrepov iz tega akcijskega programa, v skladu z evropsko statistično razporeditvijo. Postopek zbiranja in hranjenja podatkov mora biti skladen z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov, da se zagotovijo zaupnost, tajnost in spoštovanje zasebnosti invalidov. Zbrani statistični podatki se morajo uporabljati kot pomoč pri ugotavljanju, kako se uresničujejo cilji, zapisani v akcijskem programu.
- Priprava informacijskega sistema za potrebe uresničevanja izvajanja Zakona o osebni asistenci.
- Uveljavljanje in nadaljnji razvoj EU kartice ugodnosti za invalide (EU Disability Card: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139>) v skladu s priporočili nove Evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2022–2030 (European Disability Strategy 2020–2030: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en>)
- Dopolnitev Zakona o invalidskih organizacijah, da se omogoči sistemska podpora za izvajanje nalog Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije v skladu z Mednarodno konvencijo o pravicah invalidov in priprava raziskav, analiz, poročil ter razvojnih dokumentov.
- Financiranje in druge oblike institucionalne podpore za krepitev zmogljivosti in dejavnosti zagovorništva v okviru Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije in samih invalidskih organizacij, da se krepí zagovorniška in watchdog vloga NSIOS in invalidskih organizacij ter poveča podpora človekovim pravicam, opolnomočenju ranljivih skupin in trajnostnemu razvoju invalidskih organizacij.
- Institucije naj obravnavajo API 2022–2030 v svojem vrhovnem organu (npr. upravnem odboru) in ga vključijo v poslovni načrt za naslednje leto.
- Akcijski program za invalide 2022–2030 se bo izvajal v skladu z zagotovljenimi sredstvi proračuna Republike Slovenije.

PRILOGE K AKCIJSKEMU PROGRAMU ZA INVALIDE 2022–2030

1. SPREMLJANJE IZVAJANJA API 2022–2030

Za uresničevanje ciljev in ukrepov, zapisanih v Akcijskem programu za invalide 2022–2026, so odgovorni nosilci (Preglednica 1), zapisani v tem programu.

Za spremljanje in nadziranje uresničevanja ciljev in ukrepov, zapisanih v Akcijskem programu za invalide 2022–2026, je odgovorna Komisija za spremljanje API, ki jo imenuje Vlada RS. Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju akcijskega programa za preteklo leto. Na podlagi poročil, ki jih pošljejo člani Komisije za spremljanje API se sestavi poročilo za predhodno letno obdobje. Člani komisije pri dajanju informacij upoštevajo navodila za poročanje, ki so zapisana v nadaljevanju. Na podlagi tega predloga poročila Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pripravi poročilo, ki ga predloži Vladi RS.

Navodila članom Komisije za spremljanje API o načinu poročanja o izvedenih dejavnostih

V nadaljevanju predstavljamo preglednico, v kateri je navedena hierarhija poročanja o izvajanju API 2022–2026. Poročevalci (člani komisije) morajo od nosilcev (svojih proračunskih uporabnikov in drugih podizvajalcev) pridobiti podatke o opravljenih dejavnostih pri navedenih ukrepih za preteklo leto.

Preglednica 1: Odnosi med poročevalci, nosilci in cilji

Poročevalci	Cilji in ukrepi
Ministrstvo za kulturo	
Direktorati in službe	
Direktorat za medije (poroča tudi o Radioteleviziji Slovenija)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6 Cilj 3, ukrep 4 Cilj 4, ukrep 3, 5, 11, 12, 14 Cilj 5, ukrep 2 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 5, 7
Direktorat za ustvarjalnost (vključuje Sektor za umetnost, Sektor za statusne zadeve in Sektor za statistiko in analize - poroča tudi o javnih ustanovah s področja avdiovizualne, filmske, glasbene, uprizoritvene, likovne in intermedijske umetnosti)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 3, 4 Cilj 4, ukrep 3, 5, 8, 9, 11, 12, 14 Cilj 5, ukrep 2 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
Direktorat za kulturno dediščino (vključuje Sektor za muzeje, arhive in knjižnice, Sektor za nepremično kulturno dediščino in Informacijsko-dokumentacijski center za kulturno dediščino (INDOK) - poroča tudi o kulturnih spomenikih v RS, slovenskih muzejih, splošnih knjižnicah in drugih javnih ustanovah s področja varstva kulturne dediščine)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3, 4 Cilj 4, ukrep 3, 5, 6, 8, 11, 12, 14 Cilj 5, ukrep 2 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8
Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 2, ukrep 10 Cilj 3, ukrep 3, 4 Cilj 4, ukrep 3

	Cilj 5, ukrep 2
	Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 8
Služba za slovenski jezik	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5
	Cilj 3, ukrep 4
	Cilj 4, ukrep 3, 5, 8, 11, 14, 15
	Cilj 8, ukrep 1, 2
Sekretariat (pravne in kadrovske zadeve, upravno poslovanje, splošne zadeve in informatika, proračun in finance, investicije in ravnanje s stvarnim premoženjem)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5
	Cilj 3, ukrep 3, 4
	Cilj 4, ukrep 3
	Cilj 5, ukrep 2, 4
	Cilj 8, ukrep 2
	Cilj 10, ukrep 1,2
Arhiv Republike Slovenije	Cilj 3, ukrep 3, 4
	Cilj 4, ukrep 3, 11
	Cilj 5, ukrep 2
	Cilj 8, ukrep 1, 2
Inšpektorat RS za kulturo in medije (organ v sestavi MK)	Cilj 1, ukrep 1, 5
	Cilj 3, ukrep 3, 4
	Cilj 4, ukrep 5, 8, 11, 12, 14
	Cilj 5, ukrep 2
	Cilj 8, ukrep 6
	Cilj 12, ukrep 1, 2
Javni sklad RS za kulturne dejavnosti - JSKD	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5
	Cilj 3, ukrep 3, 4
	Cilj 4, ukrep 3, 5, 8, 14
	Cilj 5, ukrep 2
	Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
Javna agencija RS za knjigo - JAK	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5
	Cilj 3, ukrep 4
	Cilj 4, ukrep 5, 8, 14
	Cilj 5, ukrep 2
	Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	
Direktorat za invalide	
	Cilj 2, ukrep 3
	Cilj 4, ukrep 10, 12
	Cilj 5, ukrep 1, 3
	Cilj 6, ukrep 1, 6
	Cilj 11, ukrep 1, 2, 3
	Cilj 13, ukrep 9
Direktorat za družino	Cilj 12, ukrep 3
	Cilj 2, ukrep 2
	Cilj 6, ukrep 1, 2, 3, 4, 6
	Cilj 12, ukrep 2
Direktorat za socialne zadeve Direktorat za starejše in deinstitucionalizacijo	
	Cilj 12, ukrep 3
	Cilj 2, ukrep 1, 4, 7
	Cilj 4, ukrep 2

	Cilj 5, ukrep 4
	Cilj 6, ukrep 1, 2, 3, 5, 6
	Cilj 7, ukrep 1
	Cilj 13, ukrep 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10
Direktorat za trg dela in zaposlovanje	
Sektor za zaposlovanje	Cilj 5, ukrep 5 (APZ; VKO)
Sektor za vseživljenjsko učenje	Cilj 4, točka 12
Direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela	Cilj 12, ukrep 3
Služba za evropske zadeve	Cilj 12, ukrep 2
Ministrstvo za infrastrukturo	
Direktorat za trajnostno mobilnost in prometno politiko	
Sektor za javni potniški promet	Cilj 3, ukrep 1
Direktorat za letalski in pomorski promet	
Sektor za letalstvo	Cilj 3, ukrep 1
Sektor za pomorstvo	Cilj 3, ukrep 1, 6
Direktorat za kopenski promet	
Sektor za ceste	Cilj 3, ukrep 1
Sektor za cestni promet in logistiko	Cilj 3, ukrep 1
Sektor za železnice in žičnice	Cilj 3, ukrep 1
Uprava RS za pomorstvo	
Pomorska inšpekcija	Cilj 3, ukrep 6
Ministrstvo za okolje in prostor	
Direktorat za prostor, graditev in stanovanja	
Sektor za graditev	Cilj 1, ukrep 2, 4
	Cilj 3, ukrep 2
	Cilj 9, ukrep 2
Sektor za stanovanja	Cilj 1, ukrep 5
	Cilj 2, ukrep 6,9
Sektor za dovoljenja	Cilj 1, ukrep 2, 4
	Cilj 3, ukrep 2
	Cilj 9, ukrep 2
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	
Direktorati in službe MIZŠ	Cilj 4, ukrep 1, 9, 10, 12, 14, 15
	Cilj 9, ukrep 1, 5, 6
Zavod RS za šolstvo (ZRSŠ)	Cilj 4, ukrep 2, 5, 6, 15, 16, 17,18
Visokošolske institucije (VI)	Cilj 4, ukrep 1, 10, 13, 14, 15, 16,
Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS-ZŠZ)	Cilj 9, ukrep 6
Ministrstvo za zunanje zadeve	
Sektor za človekove pravice	Cilj 1, ukrep 1
	Cilj 13, ukrep 1
Ministrstvo za javno upravo	
Direktorat za javni sektor	Cilj 5, ukrep 3
Ministrstvo za notranje zadeve	
Policija	
Ministrstvo za zdravje	
	Cilj 7, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Ministrstvo za finance	
	Cilj 6, ukrep 1
Ministrstvo za obrambo in zaščito	
Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje	Cilj 3, ukrep 4,8
Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo	
Direktorat za turizem	Cilj 3, ukrep 5
Direktorat za regionalni razvoj, Sektor za socialno podjetništvo	Cilj 5, ukrep 2
Ministrstvo za pravosodje	
	Cilj 1, ukrep 2
Poročevalci	Cilj 2, ukrep 7, 8
	Cilj 3, ukrep 3, 4
	Cilj 5, ukrep 3
	Cilj 7, ukrep 3
	Cilj 12, ukrep 1, 4, 5
	Cilji in ukrepi
VLADNE SLUŽBE	
Statistični urad RS	
SURS	SURS sicer sam ne sodeluje neposredno pri uresničevanju posameznih ciljev oz. ukrepov, določenih v akcijskem programu za invalide, pač pa različnim nosilcem teh nalog omogoča, da imajo na voljo potrebne informacije in podatke pri vrednotenju storjenega za uresničevanje ciljev, postavljenih v programu.
Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije	
JŠRIPSR	Cilj 5, ukrep 1
Poročevalci	Cilji in ukrepi
STROKOVNE INSTITUCIJE	
Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije	
ZPIZ	Cilj 5, ukrep 1, 4
ZPIZ	Cilj 7, ukrep 12
Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	
ZZZS	Cilj 7, ukrep 3, 5, 7
ZZZS	Cilj 5, ukrep 1
Inštitut RS za socialno varstvo	
IRRSV	Lahko poročajo o vseh ciljih in ukrepih.
Zavod RS za zaposlovanje	
ZRSZ	Cilj 5, ukrep 1, 2, 3, 4

Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča	
URI – Soča	Cilj 1, ukrep 2, 4
URI – Soča Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami	Cilj 5, ukrep 1, 3, 6
SOUS	Cilj 1, ukrep 2, 4
SOUS Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v RS	Cilj 4, ukrep 5 Cilj 7, ukrep 10
ZIZRS	Cilj 1, ukrep 2, 4
ZIZRS Nacionalni inštitut za javno zdravje	Cilj 5, ukrep 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10
NIJZ	Lahko poročajo o vseh ciljih in ukrepih.
Poročevalci	Cilji in ukrepi
INVALIDSKE IN DRUGE ORGANIZACIJE	
Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije	
NSIOS in članice	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5
NSIOS in članice Zveza društev upokojencev Slovenije	Cilj 2, ukrep 2, 7 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 1, 2, 9, 10, 11, 12 Cilj 5, ukrep 1, 2, 3 Cilj 6, ukrep 6 Cilj 7, ukrep 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Cilj 9, ukrep 1, 2, 3, 6 Cilj 11, ukrep 1, 2, 3 Cilj 12, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 13, ukrep 8
ZDUS	Cilj 1, ukrep 1, 4, 5 Cilj 13, ukrep 1, 5, 7, 8, 9, 10
Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije – Sonček	
	Lahko poročajo o vseh ciljih in ukrepih z vidika nevladnih organizacij.
YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa	
	Lahko poročajo o vseh ciljih in ukrepih z vidika nevladnih organizacij.
Slovenska Karitas	Cilj 10, ukrep 1

Poročevalci naj pri zbiranju podatkov in poročanju o uresničevanju API upoštevajo ta navodila: Vsako leto za preteklo leto zapišejo vse dejavnosti, opravljene v tem (preteklem) letu znotraj predvidenih kategorij. Pri vsakem izmed ciljev zapisujejo podatke takole:

1. *sprejeta zakonodaja* – navedite v preteklem letu sprejete zakone, pravilnike in druge podzakonske akte ali njihove spremembe; ukrepe, sklepe, državne programe in druge strateške dokumente ipd. ter na kratko opredelite vsebino, ki jo prinaša sprejeta zakonodaja glede invalidske problematike;
2. *zakonodaja v pripravi* – navedite zgoraj omenjene vrste dokumentov, ki so se pripravljali v preteklem letu, in na kratko opredelite vsebino, ki jo prinaša predlagana zakonodaja glede invalidske problematike;
3. *programi* – navedite dlje časa trajajoče dejavnosti in projekte, ki so se izvajali v preteklem letu, kakršni so:
 - javni razpisi, pozivi in naročila, ki se nanašajo na invalidsko problematiko,
 - izvajanje programov, katerih uporabniki so invalidi in njihovi bližnji,
 - projekti ozaveščanja o invalidski problematiki,
 - projekti usposabljanja oseb, ki delajo z invalidi,
 - programi zmanjševanja komunikacijskih in grajenih ovir za invalide – programi boljše dostopnosti,
 - uvedba novih oblik pomoči in storitev za invalide ter uvedba ali prilagoditev splošnih storitev invalidom ipd.,ter na kratko opredelite vsebino teh dejavnosti in projektov;
4. *raziskovalna dejavnost* – navedite raziskave, študije, preizkusne programe ali raziskovalne projekte ipd., ki ste jih izvedli/izvajali v preteklem letu, in na kratko opredelite njihovo vsebino;
5. *dogodki* – navedite enkratne dogodke, ki ste jih izvedli v preteklem letu, npr. konference, kongrese, srečanja, razstave, seminarje, delavnice, publikacije ali druge dogodke, in na kratko opredelite njihovo vsebino;
6. *količinski podatki* – navedite količinske podatke, kakršni so število uporabnikov storitev in programov, delež prilagoditev, finančna sredstva, porabljena za neko dejavnost, ipd.;
7. *težave, opozorila, komentarji, predlogi* – osredotočite se na morebitne težave in opozorila pri uresničevanju ukrepov ter komentarje in predloge za naprej.

Pri vsaki navedeni dejavnosti zapišejo, pri katerem ukrepu se je opravljala.

2. PRAVNI AKTI IN STRATEŠKI DOKUMENTI ZA PODROČJE INVALIDSKEGA VARSTVA, sprejeti v letih od 2014 do 2021

V tem poglavju predstavljamo zakone, pravilnike, uredbe, ukrepe, sklepe, smernice, resolucije, strategije in akcijske načrte ter njihove spremembe, ki so bile sprejete v letih od 2014 do 2021, torej med izvajanjem drugega Akcijskega programa za invalide 2014–2021.

Drugi Akcijski program za invalide se je sicer izvajal v obdobju 2014-2021, vendar v Akcijskem programu za invalide 2014-2021, ob pripravi ni bilo mogoče vključiti še zakonodaje, sprejete v letu 2013, saj so poročevalci o njej poročali šele v letu 2014, ko je bilo izvajanje Akcijskega programa 2014-2021 že v teku, zato je zakonodaja za leto 2013 vključena v obstoječem dokumentu, ki pa zaradi enakega razloga ne vključuje zakonodaje za leto 2021.

1. ZAKONI

Zakon o štipendiranju - ZŠtip-1, (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ in 31/18):

- V skladu s 14. členom štipendistu, ki mu je dodeljena državna štipendija, pripada tudi dodatek za štipendista s posebnimi potrebami v višini 51,20 EUR mesečno.

Zakon o subvencioniranju študentske prehrane ((Uradni list RS, št. 86/14 – uradno prečiščeno besedilo in 61/17 – ZUPŠ):

- V skladu z 8. členom pripada študentu s posebnimi potrebami zaradi težke oziroma težje funkcionalne prizadetosti do deset dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih - ZSDP-1 (Uradni list RS, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19 in 158/20):

- Če oseba ni zavarovana za starševsko varstvo, je upravičena do starševskega dodatka (enako velja za invalide);
- Pravico ima lahko tudi eden od staršev ali druga oseba, ki neguje in varuje dva ali več otrok z zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju ali zmerno ali težjo gibalno oviranostjo. Torej gre za pravico, ki pripada staršem, ki skrbijo za otroke s posebnimi potrebami.

Družinski zakonik - DZ, (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C in 200/20 – ZOOMTVI):

- V določbah Družinskega zakonika (ki se v celoti se uporablja od 15. 4. 2019 dalje) in novega Zakona o nepravdnem postopku (ZNP-1) postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanje skrbnika nista več vezana na odvzem poslovne sposobnosti, saj je bil institut odvzema poslovne sposobnosti odpravljen.

Sodna praksa:

DZ namreč ne pozna več odvzema poslovne sposobnosti, temveč je ta institut nadomestil s postavitvijo odrasle osebe pod skrbništvo, pri čemer je tudi odločanje o postavitvi/imenovanju skrbnika s CSD prenesel na sodišče.

Gradbeni zakon - GZ, (Uradni list RS, št. št. 61/17, 72/17 – popr., 65/20 in 15/21 – ZDUOP):

- univerzalno dostopnost in uporabo objektov je uvrstil med bistvene zahteve za objekte, hkrati pa je natančneje opredelil obveznost upoštevanja določb glede dostopnosti za javne objekte kot tudi obveznost gradnje prilagodljivih stanovanjskih objektov. Na podlagi zakona je v sodelovanju s pristojnimi organizacijami s tega področja v pripravi podzakonski predpis, ki bo podrobneje obdelal materijo in uzakonil obvezno uporabo treh standardov s področja univerzalne gradnje objektov.

Zakon o dodatku k pokojnini za delo in izjemne dosežke na področju športa - ZDPIDŠ, (Uradni list RS, št. 34/17):

- do dodatka k pokojnini so upravičeni tudi športniki invalidi, dobitniki medalj s Paralimpijskih iger ter Olimpijskih iger gluhih in naglušnih.

Zakon o motornih vozilih - ZMV-1, (Uradni list RS, št. 75/17 in 92/20 – ZPrCP-E):

- vsebuje nove določbe, ki bodo olajšale obveznosti oseb z invalidnostjo. Šesti odstavek 28. člena ZMV-1 določa izjemo glede določanja uporabnika vozila v primerih, ko je lastnik vozila polnoletna oseba z invalidnostjo brez ustreznega vozniškega dovoljenja in mu je bila z odločbo priznana oprostitev plačila letne dajatve za uporabo vozila v cestnem prometu. Oprostitev plačila letne dajatve za uporabo vozila v cestnem prometu je urejena z Zakonom o dajatvah za motorna vozila;

Zakon o osebni asistenci - ZOA, (Uradni list RS, št. 10/17 in 31/18):

Sistemsko ureja pravico do osebne asistencije in način njenega uveljavljanja z namenom omogočiti posamezniku z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki ga omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodeloval na vseh področjih

družbenega življenja, enake možnosti, večjo neodvisnost, aktivnost in enakopravno vključenost v družbo skladno z določbami Konvencije o pravicah invalidov. Po zakonu je osebna asistenca pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in zunaj doma, da lahko živi neodvisno, aktivno in je enakopravno vključen v družbo

Zakon o športu - ZŠpo-1, (Uradni list RS, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg in 82/20):

Določa krovno organizacijo za šport invalidov, ki imenuje člana Strokovnega sveta RS za šport in člana akreditacijske komisije za programe usposabljanj v športu ter je pristojna za pripravo in organiziranje programov usposabljanja za šport invalidov. V zakonu je prvič v Republiki Sloveniji določena ZŠIS-POK (od 2019 dalje: Zveza za šport invalidov Slovenije – slovenski Paralimpijski komite – Zveza ŠIS-SPK) kot krovna organizacija za področje športa invalidov, poleg tega pa so v novem Zakonu izenačene vse pravice športnikov invalidov in neinvalidov.

Zakon za urejanje položaja študentov - ZUPŠ, (Uradni list RS, št. 61/17):

V 7. členu določa spremembo člena 69. a Zakona o visokem šolstvu, ki govori o študentih s posebnimi potrebami in posebnim statusom. Člen opredeljuje študente s posebnimi potrebami in posebnim statusom ter njihove pravice, ki iz tega statusa izhajajo. V 9. členu določa, da študenti s posebnimi potrebami in študenti s posebnim statusom uveljavljajo pravice iz tretjega odstavka člena 69. a Zakona o visokem šolstvu, od vpisa v študijskem letu 2019/20.

Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij - ZDSMA, (Uradni list RS, št. 30/18):

- Ureja ukrepe za zagotovitev dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij zavezancev po tem zakonu za vse uporabnike, zlasti za uporabnike z različnimi oblikami oviranosti;
- s tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenaša Direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja (UL L št. 327 z dne 2. 12. 2016, str. 1).

Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih - ZSICT, (Uradni list RS, št. 22/18):

Med drugim določa, da ima v Strokovnem svetu za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje, svoje stalno mesto tudi sklop slovenskega znakovnega jezika. Imenovanje člana za (samostojni) sklop slovenskega znakovnega jezika je izkaz prizadevanja, preko katerega se posredno zagotavlja enakopravnost v sodnih postopkih tudi za osebe, ki so uporabniki slovenskega znakovnega jezika

Zakon o spodbujanju razvoja turizma - ZSRT-1, (Uradni list RS, št. 13/18):

V tretji alineji prvega odstavka 18. člena določa oprostitve plačila turistične takse za osebe z invalidnostjo oziroma telesno okvaro. V 15. členu ZSRT-1 pa je med dejavnostmi in storitvami, katerih opravljanje na ravni turističnega območja je v javnem interesu, opredeljena tudi dejavnost informiranja turistov, tudi tistih s posebnimi potrebami.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov - ZSVI, (Uradni list RS, št. 30/18):

- Ureja status in pravice najtežjih invalidov, pri katerih je invalidnost nastala pred dopolnjenim 18. letom starosti oz. v času rednega šolanja do dopolnjenega 26. leta starosti. Primerjalno z veljavno zakonodajo se širi krog upravičencev, tako da bodo poleg oseb z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju in najteže gibalno oviranih oseb sedaj po zakonu lahko pridobile status invalida tudi osebe z avtističnimi motnjami, ki imajo hudo obliko neprilagojenega vedenja, ki jim onemogoča samostojno življenje in pridobivanje sredstev za preživetje, gluhoslepe osebe in osebe z zmerno do hudo možgansko poškodbo ali okvaro.
- Cilj Zakona o socialnem vključevanju invalidov je polnoletnim osebam, ki si zaradi invalidnosti ne morejo same zagotavljati socialne varnosti in se vključevati v družbo, zagotoviti: pravico do nadomestila, pravico do dodatka za pomoč in postrežbo in

podporne storitve za sodelovanje ter vključenost v družbo. Podporne storitve so namenjene usposabljanju za samostojno življenje, vseživljenjskemu učenju, prebivanju s podporo in ohranjanju socialne vključenosti starejših invalidov. Z naštetim se invalidom omogoča, da živijo v skupnosti – če je le mogoče, s primerno podporo v domačem okolju – in enako kot drugi odločajo o svojem življenju na vseh ravneh, kjer to zmorejo oziroma dobijo podporne storitve povsod tam, kjer jih potrebujejo, ustrezno svetovanje in pomoč pri odločanju

- Začetek veljavnosti: 1. 1. 2019 razen določb o socialnem vključevanju invalidov v skupnost (III. poglavje), ki se bodo začele uporabljati 1. 1. 2022.

Zakon o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka - ZINDNO, (Uradni list RS, št. 72/19):

Ureja pravico do izplačila neizplačanega dodatka za nego otroka po zakonu, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke za upravičence, ki so kadarkoli v obdobju med 1. 1. 2003 in 31. 12. 2016 izpolnjevali pogoje za pridobitev dodatka za nego otroka in ga niso prejeli ter je otrok prejemal dodatek za pomoč in postrežbo v skladu z zakonom, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ali je bil otrok v skladu z zakonom, ki ureja osnovno šolo, vključen v posebni program vzgoje in izobraževanja do 26. leta starosti.

Zakon o nepravdnem postopku - ZNP-1, (Uradni list RS, št. 16/19):

- Po določbah Družinskega zakonika in novega ZNP-1, ki sta pomembna tudi za položaj invalidov, postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanje skrbnika nista več vezana na odvzem poslovne sposobnosti, saj sta bila instituta odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice odpravljena oziroma nadomeščena s postopkom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (4. poglavje 8. dela, člani od 262 do 265 Družinskega zakonika). Drugi Oddelek X. poglavja ZNP-1 pa nadalje ureja postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo. Za postopke, ki jih ureja ZNP-1 veljajo določena splošna načela. Tako na primer ZNP-1 v prvem odstavku 6. člena določa, da si morajo sodišče, udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku, ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo. Nadalje pa drugi odstavek istega člena določa, da mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. Z novelo ZNP-1 je bila tako glede hitrosti postopka v primerjavi z določbo prej veljavnega ZNP vnesena sprememba, po kateri si morajo ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. pooblaščenca, priče, zastopniki, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo. Odgovornost za hitro in ekonomično izvedbo postopka je tako tudi v nepravdnem postopku porazdeljena in poleg sodišča k skrbnemu ravnanju zavezuje tudi udeležence in druge osebe, udeležene v postopku.
- Dodatno varnost udeležencem postopka postavitve odrasle osebe pod skrbništvo nudi tudi določba 7. člena ZNP-1, ki zapoveduje sodiščem preiskovalno načelo in v zvezi s tem določa, da v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso spodobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvaja tudi dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali. Torej je že sodišče neke vrste garant, da bodo zavarovane vse pravice osebe, ki je v postopku postavitve pod skrbništvo. Nenazadnje pa pravice strank v postopku postavitve pod skrbništvo, varuje tudi določba 5. člena ZNP-1, ki ureja pravico do izjave in v zvezi s tem določa, da mora dati sodišče udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka. Torej je tudi preko

zapovedane pravice do izjave osebi zagotovljena možnost, da bo v postopku slišana ter da jo bo sodišče obravnavalo kot subjekt postopka.

Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb - ZDVDTP, (Uradni list SRS, št. 41/83, Uradni list RS, št. 114/06 – ZUTPG, 122/07 – odl. US, 61/10 – ZSVarPre in 40/11 – ZSVarPre – A): Z dnem začetka veljavnosti ZSVI (1. 1. 2019), je prenehal veljati Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb.

Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v vzgoji in izobraževanju - (ZOOMTVI) (Uradni list RS, št. 200/20) je bil soglasno sprejet in dne 29. 12. 2020 objavljen v Uradnem listu RS št. 200/20. Začel je veljati 13. 1. 2021. Le-ta enotno ureja vzgojno delovanje vzgojnih zavodov, ponuja več možnosti za fleksibilne oblike pomoči, zagotavlja potrebno sodelovanje posameznih resorjev in ne nazadnje vpeljuje mehanizme za boljšo zaščito pravic in varnost otrok oziroma mladostnikov in strokovnih delavcev. Glavni cilj zakona je vzpostaviti enotno sistemsko rešitev celostne obravnave otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih, ki so vpeti v delo različnih resorjev, in omogočiti oblikovanje strokovnih centrov, ki bodo lahko ponujali tudi preventivne dejavnosti otrokom v vrtcih in šolah; to bo prispevalo k čimprejšnji pomoči in s tem morebiti kasnejšim namestitvam.

Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami - (ZOPOPP) (Uradni list RS, št. 41/17), se je začel izvajati januarja 2019, ki je bil sprejet leta 2017 in spreminja sistem nudenja pomoči otrokom, ki imajo primanjkljaje, ovire oziroma motnje ali pa otrokom, pri katerih obstajajo rizični dejavniki za to. Z novim zakonom naj bi otroci pomoč prejeli čim prej, starši pa vse potrebne informacije na enem mestu. Otroci so lahko prepoznani v okviru družine, v zdravstvenem sistemu v okviru izvajanja preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni oziroma pregledov znotraj tega okvira in drugih obravnav v vrtcu, v vzgojno-izobraževalnem zavodu, socialnovarstvenem zavodu ali v okviru storitev centrov za socialno delo. Razvojne ambulante se bodo postopoma preoblikovale v centre za zgodnjo obravnavo, kjer bodo otroka obravnavali različni strokovnjaki in zanj predlagali najustreznejše oblike pomoči.

2. PRAVILNIKI

Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila (Uradni list RS, št. 71/14, 37/17 in 57/18) - Ta pravilnik podrobneje ureja tehnične pripomočke in način prilagoditve vozila, pogoje za njihovo pridobitev (posebni pogoji, izvedenska mnenja), postopek uveljavitve – podrobnejši postopek pred upravnimi enotami, izdajo odločbe in vrednotnice, višino sofinanciranja posameznega pripomočka ali prilagoditve vozila in dejanski način plačila z vrednotnico.

Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov (Uradni list RS, št. 22/01, 35/06, 75/08, 97/10, 46/12, 55/13, 38/16, 13/17, 13/18 in 58/20) - Pravilnik ureja subvencioniranje bivanja študentov, pogoje in postopek za dodeljevanje subvencij in nadzorovanje njihove porabe.

Pravilnik o uvrščanju in izločitvi medicinskih pripomočkov na seznam medicinskih pripomočkov (Uradni list RS, št. 25/14) natančneje ureja:

- Vsebinsko seznama MP s podatki o vrstah MP in s podatki o posameznih pripomočkih (artiklih), ki izpolnjujejo določene minimalne zahteve;
- postopek in merila za uvrščanje posameznih pripomočkov (artiklov) na seznam MP in za izločitev s seznama MP;
- postopek ugotavljanja izpolnjevanja minimalnih zahtev za posamezne pripomočke (artikle), torej drugo fazo.

Pravilnik o določitvi izhodišč za cenovne standarde medicinskih pripomočkov in za cene pripomočkov (artiklov) iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 25/14): Določa izhodišča pri določitvi:

- cenovnih standardov za posamezne vrste MP v primerih izdaje in izposoje;
- pogodbenih cen za pripomočke (artikle);
- cen v primerih izjemnih odobritev MP (tretji odstavek 259. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja).

Namen tega pravilnika je tudi zagotavljanje enakih pripomočkov (artiklov) po enaki ceni, ne glede na to, pri katerem dobavitelju (lekarni ali specializirani prodajalni) bodo izdani.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 5/15):

Določa, da se na seznam naknadno sprejetih kandidatov za vpis v dodiplomske visokošolske študijske programe uvrstijo tudi kandidati s posebnimi potrebami, ki so si ta status pridobili v prijavnno-sprejemnem postopku, se v rednem izbirnem postopku niso nikamor uvrstili, izpolnjujejo pogoje za vpis v študijski program in dosežejo najmanj 90 % minimuma točk, potrebnih za uvrstitev.

Nov pravilnik je začel veljati, 23. 1. 2016 (Uradni list RS, št. 4/16, 3/17, 4/18, 3/19 in 26/20):
http://www.pisrs.si/Pis_web/pregledPredpisa?id=PRAV12769

Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18):

Predvsem določa obvezno uporabo standardov SIST ISO 21542, SIST 1186 in SIST EN 60118-4 ter druge podrobne zahteve glede gradnje objektov dostopnih vsem in gradnje prilagodljivih objektov

Pravilnik o osebni asistenci (Uradni list RS, št. 57/18, 13/19 in 128/20):

Pravilnik podrobneje ureja postopek za uveljavljanje pravice do osebne asistencije, komunikacijski dodatek, koordinatorja invalidskega varstva (v nadaljnjem besedilu: koordinator), izvajanje osebne asistencije, izvajalce osebne asistencije, usposabljanje, interne akte izvajalcev osebne asistencije, poročanje in metodologijo za izračun cene ure storitve osebne asistencije.

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Uradni list RS, št. 22/18, 5/19 in 182/20):

V prilogi pravilnika so določeni kriteriji za ocenjevanje. Nekateri kriteriji so vezani tudi na dostop brez ovir oz. kriteriji za »invalidom prijazni« nastanitveni obrat

Pravilnik o potniških ladjah (Uradni list RS, št. 76/19 in 7/21):

Ta pravilnik v skladu z Direktivo 2009/45/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 6. maja 2009 o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 163 z dne 25. 6. 2009, str. 1), zadnjič spremenjeno z Direktivo 2017/2108/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2017 o spremembi Direktive 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 315 z dne 30. 11. 2017, str. 40), (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2009/45/ES), določa posebne zahteve za potniške ladje ter hitra potniška plovila, ki opravljajo notranja potovanja

Pravilnik o seznamu in izhodiščih za vrednosti medicinskih pripomočkov iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20):

Ta pravilnik glede medicinskih pripomočkov ki se zagotavljajo iz obveznega zdravstvenega zavarovanja v skladu s Pravili obveznega zdravstvenega zavarovanja določa

- podrobnejšo vsebino seznama MP (v nadaljnjem besedilu: seznam);
- postopek in podrobnejša merila za uvrščanje artiklov na seznam in njihovo izločitev s seznama;
- izhodišča za cenovne standarde posameznih vrst MP in za cene posameznih MP (v nadaljnjem besedilu: izhodišča za vrednosti MP) in postopek določitve ali odobritve vrednosti MP ter;

- evidence o postopkih, ki se vodijo na podlagi tega pravilnika (v nadaljnjem besedilu: postopki).

3. UREDBA

Uredba komisije (EU) št. 1300/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe. Priprava in izvedba projektov nadgradnje ter obnove železniških postaj in postajališč mora biti v skladu z zahtevami evropske in slovenske zakonodaje o interoperabilnosti železniškega sistema v EU in Direktiva (EU) 2016/797 o interoperabilnosti železniškega sistema v Evropski uniji.

4. SKLEPI

Sklep o merilih in postopku za določanje višine sredstev za kritje stroškov prilagoditve prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za ohranitev zaposlitve delovnega invalida - Uradni list RS, št. 6/14:

S tem sklepom se urejajo merila in postopek za določanje višine sredstev za kritje stroškov, ki jih Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije prevzame za prilagoditev prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za ohranitev zaposlitve delovnega invalida.

Sklep o povračilu potnih stroškov (Uradni list RS, št. 3/14), velja od 11.1.2014

Sklep ne uvaja bistvenih novosti.

Povračilo stroškov prehrane in namestitve ni več določeno v fiksnih zneskih. Znesek povračila stroškov prehrane za zavarovance, katerih odsotnost traja od 8 do 12 ur je enak znesku regresa za prehrano, ki se izplačuje delavcem zavoda. V primeru, da traja odsotnost zavarovanca več kot 12 ur, je znesek povračila stroškov prehrane enak dveh tretjinam dnevnice, ki je določena za delavce zavoda za službena potovanja v državi. Če traja odsotnost zavarovanca več kot 12 ur, se mu povrnejo tudi stroški namestitve v drugem kraju v enaki višini, kot je določena za prenočevanje delavcev zavoda na službenem potovanju v državi. Za povračilo stroškov javnega prevoza mora zavarovanec zahtevku kot dokazilo priložiti vozovnico ali potrdilo o ceni javnega prevoza.

Sklep o ustanovitvi Delovne skupine za celostno obravnavo otrok s težavami v duševnem zdravju (Sklep Vlade RS št. 02401-16/2016/4, z dne 30. 6. 2016):

Naloge delovne skupine: priprava, izvedba in vrednotenje analize za oceno potreb na področju celostne obravnave otrok s posebnimi potrebami, priprava vsebinskega programa za celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, priprava mreže organizacij po posameznih dejavnostih za celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, predloga mreže služb za zgodnjo celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, priprava predloga mreže služb za izvajanje programov in storitev za duševno zdravje otrok in mladostnikov, oblikovanje predloga spremembe zakonodaje, ki bo omogočila uresničevanje skupne strategije za duševno zdravje otrok in mladostnikov, oblikovanje protokolov za medsektorsko sodelovanje različnih organizacij na različnih področjih (zdravstvo, vzgoja in izobraževanje, socialno varstvo).

Sklep o začetku postopka za izvedbo Javnega razpisa za sofinanciranje celostne zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin ter krepitev kompetenc strokovnih delavcev:

21.6.2016 ga je izdala ministrica za zdravje. Javni razpis je bil izveden v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020.

Sklep o določitvi zdravstvenih stanj in drugih pogojev za upravičenost do posameznih medicinskih pripomočkov (Uradni list RS, št. 64/18)

Sklep o osnovnih zahtevah kakovosti za medicinske pripomočke iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20):

Določa osnovne zahteve kakovosti, ki določajo materiale, ki zagotavljajo funkcionalno ustreznost medicinskega pripomočka in so dosegljivi na slovenskem trgu, ter druge zahteve, ki zagotavljajo funkcionalno ustreznost medicinskega pripomočka.

Sklep o zdravstvenih stanjih in drugih pogojih za upravičenost do medicinskih pripomočkov iz obveznega zdravstvenega zavarovanja - (Uradni list RS, št. 4/20):

Določa nekatera zdravstvena stanja in druge pogoje, pri katerih ima zavarovana oseba pravico do posameznega medicinskega pripomočka, ki je pravica v skladu s pravili, ki urejajo obvezno zdravstveno zavarovanje (v nadaljnjem besedilu: pogoji za medicinske pripomočke).

5. SMERNICE

Smernice za dostop do knjižnic za uporabnike z oviranostmi: Izdala jih je Zveza bibliotekarskih društev Slovenije: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/89-sl.pdf>:

6. RESOLUCIJE

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 - ReNPJP14–18, (Uradni list RS, št. 62/13): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 - ReNPK14–17, (Uradni list RS, št. 99/13):

Med ukrepi na področju filmske in avdiovizualne dejavnosti je bil določen ukrep prilagoditev javnega predvajanja kinematografskih in avdiovizualnih del za senzorno ovirane. Ta ukrep predvideva opremljenost kinematografskih in avdiovizualnih del s podnapisi za gluhe in gluhoneme ter zvočno opremo za slepe in slabovidne. Ukrep zadeva predvsem kinematografska in avdiovizualna dela, podprta z javnimi sredstvi.

Resolucija o družinski politiki 2018–2028 »Vsem družinam prijazna družba« - ReDP18–28, (Uradni list RS, št. 15/18). Določa naslednje ukrepe:

- zagotovitev določenega števila ur varstva za otroke iz enostarševskih družin in otroke s posebnimi potrebami na mesečni ravni;
- zvišati znesek delnega plačila za izgubljeni dohodek na znesek minimalne plače po predpisu, ki ureja minimalno plačo;
- zagotoviti, da je do delnega plačila za izgubljeni dohodek upravičen tudi zakonec ali zunajzakonski partner otrokove matere oziroma očeta, ki živi z njima ter neguje in varuje otroka svojega zakonca ali zunajzakonskega partnerja (če te pravice ne izrabi mati oziroma oče otroka);
- vzpostavitev in krepitev storitev za lažje usklajevanje družinskega in poklicnega življenja staršev, ki imajo otroka s posebnimi potrebami, in staršev iz enostarševskih družin;
- zagotovitev ustreznih storitev za odpravo ovir za vstop na trg dela za tiste, ki skrbijo za osebo s posebnimi potrebami;
- zagotavljanje celostne zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami ter koordinirane pomoči otroku in družini.

Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 - ReNPDZ18–28, (Uradni list RS, št. 24/18):

- Zagotavljanje enakomerne dostopnosti programov zagovorništva in samozagovorništva.
- Prenaša težišče interdisciplinarne obravnave duševnih motenj na primarno zdravstveno raven.
- Mreža centrov za duševno zdravje je zasnovana na regijskem načelu in bo do leta 2028 odpravila neenakosti v dostopnosti do storitev za duševno zdravju za vse, zlasti pa za ranljive skupine prebivalstva

7. STRATEGIJA

Strategijo trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021: Govori o dostopnosti do turističnih destinacij, atrakcij in druge turistične ponudbe, predvsem z vidika ustreznih prometnih povezav in dostopnosti do naravnih znamenitosti.

https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf

8. AKCIJSKA NAČRTA

Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje: Predlog akcijskega načrta vsebuje posebno poglavje, namenjeno problematiki govorcev s posebnimi potrebami (s predvidenimi, finančno ovrednotenimi ukrepi za izboljšanje njihovega položaja)

http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Akcijska_nacrta/ANJI.pdf

Akcijski načrt za jezikovno opremljenost: Predlog akcijskega načrta vsebuje posebno poglavje, namenjeno problematiki govorcev s posebnimi potrebami (s predvidenimi, finančno ovrednotenimi ukrepi za izboljšanje njihovega položaja).

http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Akcijska_nacrta/ANJO.pdf

9. STANDARDI

Standardi za splošne knjižnice za obdobje 2005–2015 (veljavno do leta 2017):

Strokovna priporočila nadgrajujejo in dopolnjujejo tiste vidike, ki kljub umestitvi v strokovna priporočila iz leta 2005 niso bili uresničeni v največji možni meri ali pa so na točki, ko je nanje potrebno pogledati z drugačnega gledišča. Poudarek strokovnih priporočil je zato na povezanosti splošne knjižnice z lokalno skupnostjo, upravljanju splošne knjižnice, področju bibliopedagoških storitev ter vrednotenju delovanja knjižnice oziroma knjižničnega programa, ki ga knjižnica izvaja v okviru javne službe.

Izhodišče strokovnih priporočil je poslanstvo splošne knjižnice, ki uveljavlja vrednote razvoja, obveščenosti, izobraženosti in kulture ter socialne in družbene povezanosti (odpravljanje razlik, medkulturno povezovanje itn.). Splošna knjižnica kot nosilec programa javne službe s knjižničnim gradivom in storitvami vpliva na kakovost življenja posameznika in lokalne skupnosti. Prispeva k razvoju znanja in kulture, širjenju demokratičnega odločanja, spodbujanju uporabe knjižnice in poznavanju različnih pismenosti ter k socialni strpnosti. Sodeluje pri uresničevanju razvojnih družbenih ciljev tako na lokalni kot državni ravni ter pri tem izhaja iz potreb in izzivov lokalne skupnosti. Strokovna priporočila želijo uveljaviti razvojno vizijo proaktivne knjižnice kot dejavnika razvoja lokalne skupnosti.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028)
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>:

10. SPREMEMBE ZAKONODAJNIH IN DRUGIH STRATEŠKIH DOKUMENTOV

Popravek Zakona o delovnih razmerjih - ZDR-1, (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr): Uskladitev se nanaša na neposredno izplačilo zapadlega neizplačanega nadomestila plače delavcu s strani ZZZS, ki se uporablja za čas odsotnosti z dela s pravico do nadomestila plače v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja po 12. 7. 2013: na novo je določen natančnejši postopek uveljavljanja tega nadomestila.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ - ZUJF-C, (Uradni list RS, št. 40/12, 96/12 – ZPIZ-2, 104/12 – ZIPRS1314, 105/12, 25/13 – odl. US, 46/13 – ZIPRS1314-A, 56/13 – ZŠtip-1,63/13 – ZOsn-I, 63/13 – ZJAKRS-A, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 101/13 – ZDavNepr, 107/13 – odl. US, 85/14 in 95/14). <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7048>

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju - ZZVZZ-M, (Uradni list RS, št. 91/13). <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6707>

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izenačevanju možnosti invalidov - ZIMI-A, (Uradni list RS, št. 50/14): predpisuje

- sofinanciranje tehničnih pripomočkov za invalide s senzornimi okvarami (gluhi, naglušni, slepi, slabovidni in gluho-slepi);
- sofinanciranje prilagoditve vozila gibalno oviranim invalidom, ki lahko vozilo upravljajo sami, ter invalidom, ki sami ne upravljajo vozila, prilagoditev pa je nujno potrebna za vstop invalida v vozilo in varno vožnjo;
- Najpomembnejša novost je, da se izbor dobaviteljev tehničnih pripomočkov oz. prilagoditve vozila ne izvede v postopku javnega naročanja, ampak lahko upravičenci tehnični pripomoček nabavijo pri kateremkoli dobavitelju tehničnih pripomočkov v RS oz. upravičenec do prilagoditve vozila izvede prilagoditev pri kateremkoli izvajalcu prilagoditve vozil v RS;
- uvedel je tudi nov ukrep, ki omogoča težko in najtežje gibalno oviranim invalidom možnost pridobitve izšolanega psa pomočnika;
- Prvič v Sloveniji bo tehnične pripomočke, ki so za vsakdanje življenje invalidov zelo pomembni, sofinancirala država, saj so si doslej invalidi morali te pripomočke plačati sami.

Zakon o spremembah Zakona o Radioteleviziji Slovenija - ZRTVS-1A, (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 - ZDavP-1B, 105/06 - odl. US, 26/09 - ZIPRS0809-B in 9/14): V Zakonu so določene kategorije invalidov oproščene plačevanja prispevka.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov - ZZRZI-D, (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14):

- Novela zakona je bila potrebna zaradi nove Uredbe EU o državnih pomočeh, ki jih lahko prejmejo delodajalci zaradi zaposlenih invalidov in je pričela veljati s 1. 7. 2014. Zakon niža višino državnih pomoči invalidskim podjetjem, ki so jih ta deležna zaradi zaposlenih

invalidov. Olajšav za delavce, ki niso invalidi in so zaposleni v invalidskih podjetjih, so namreč podjetja deležna le v višini do trikratnika minimalne plače;

- določa višino dohodka delavca neinvalida v invalidskih podjetjih iz delovnega razmerja, pri kateri oprostitev plačila prispevkov za socialno varnost ne bo več dopustna.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 25/14):

Z notranjo usklajenostjo besedila Pravil se je besedilo terminološko in nomotehnično uskladilo. V tem okviru je spremenjen tudi 2. člen Pravil, ki opredeljuje izraze, uporabljene v teh pravilih, kjer so spremenjene in dodane opredelitve posameznih izrazov.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja - (Uradni list RS, št. 85/14):

- V celoti se spreminja ureditev obsega in postopka uveljavljanja zdraviliškega zdravljenja
- Uvaja nove pravice do medicinskih pripomočkov: BIPAP, vakumski zbiralnik za plevralno drenažo, električni masator pluć, MP za izkašljevanje, PEEP vulvula,
- Na novo je opredeljeno vzdrževanje in popravila MP.
- Na novo so opredeljene obveznosti dobaviteljev medicinskih pripomočkov.
- Natančneje je določen obseg in postopek pravic do zdravljenja v tujini.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči - ZBPP-C, (Uradni list RS, št. 19/15):

Nomotehnično je bila izboljšana določba 22. člena, ki določa pogoje za določitev izjemne pravne pomoči. Po novem se lahko izjemna brezplačna pravna pomoč med drugim dodeli tudi zaradi družinskih razmer prosilca, če so stroški za preživljanje družine obremenjeni s stroški za vzdrževanje družinskega člana z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju, s stroški za vzgojo in izobraževanje otrok s prilagojenimi potrebami oziroma drugimi stroški, ki so nastali zaradi višje sile ali zaradi razlogov, ki niso na strani prosilca ali družinskih članov.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij - ZIKS-1F, (Uradni list RS, št. 54/15):

- V letu 2015 dodane nove določbe, ki posebej urejajo prestajanje kazni za obsojence, ki (zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti) potrebujejo dodatno pomoč. Novi drugi odstavek 60. člena ZIKS-1 tako določa, da ti obsojenci lahko bivajo v za to prilagojenem prostoru ali oddelku enega od zavodov.
- Poleg navedenega je novela ZIKS-1F z novim 82. členom ZIKS-1 natančneje uredila tudi možnost prekinitve izvrševanja kazni v primerih, ko obsojenec brez tuje pomoči ni sposoben sam opravljati vsaj ene od osnovnih življenjskih potreb, zavod pa mu te pomoči ne more zagotoviti (druga točka prvega odstavka 82. člena ZIKS-1).

Zakon o probaciji - ZPro (Uradni list RS, št. 27/17) in **Pravilnik o izvrševanju probacijskih nalog** (Uradni list RS, št. 21/18 in 73/20) enakopravno obravnavata invalide z vidika izvrševanja probacijske naloge dela v splošno korist. Do težav pa prihaja takrat, ko je delo v splošno korist izrečeno posamezniku, ki ima izrečeno I. kategorijo invalidnosti, saj so po interpretaciji pristojnega ministrstva takšni posamezniki trajno nezaposljivi oziroma trajno nezmožni za delo. Pogosto se zgodi, da zdravnik medicine dela zdravniškega potrdila za delo ne izda, sodišče pa vztraja na stališču, da se takega obsojenega posameznika ne more izenačevati z ostalimi zaposlenimi na trgu dela in zahteva, da uprava poišče ustrezno organizacijo, kar pa je pogosto zelo težko oziroma nemogoče.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o motornih vozilih - ZMV-A, (Uradni list RS, št. 23/15):

V pripravil je bil nov Zakon o motornih vozilih za nadomestitev dotedanjega. Spremembe so predvidevale tudi določbe, ki bi olajšale obveznosti invalidnih oseb. Predlog je bil, da se v vsebino 29. člena obstoječega zakona doda nov šesti odstavek, ki določa izjemo glede določanja uporabnika vozila v primerih, ko je lastnik vozila fizična oseba brez ustreznega vozniškega dovoljenja, če gre za polnoletno invalidno osebo

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o štipendiranju - ZŠtip-1A, (Uradni list RS, št. 8/16):

V 20. členu ureja dodatek za štipendiste z posebnimi potrebami. Ta dodatek se dodeli štipendistu (prejemniku štipendije), ki:

- mu je priznana invalidnost oziroma telesna okvara na podlagi odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ali Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje v skladu s predpisi, ki urejajo področje pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ali za katerega je enemu od staršev priznan dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo po predpisih, ki urejajo družinske prejemke ali
- je usmerjen v prilagojen program vzgoje in izobraževanja v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

Štipendist, ki je upravičen do dodatka za štipendiste s posebnimi potrebami, je upravičen do dodatnih 50 EUR mesečno.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju nasilja v družini - ZPND-A, (Uradni list RS, št. 68/16):

Spreminja se besedilo 6. člena, ki po spremembi pravi, da vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebe vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih in socialnih zavodov ter izvajalci vsebin za otroke v športnih in kulturnih združenjih, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti, takoj obvesti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je žrtev nasilja otrok ali oseba, ki zaradi osebnih okoliščin ni zmožna skrbeti zase.

Spremembe in dopolnitve Pravilnika o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (Uradni list RS, št. 49/18 in 38/20)

V letu 2018 je Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije sprejel Pravilnik o spremembah Pravilnika o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije z dne 18.7.2018 objavljen v Uradnem listu RS, št. 49/18. V Pravilniku o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (Uradni list RS, št. 60/13 in 6/15) sta se spremenili določbi 21. in 61. člena.

V letu 2020 je Svet ZPIZ-a v letu 2020 sprejel Spremembe in dopolnitve Pravilnika o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, ki je bil sprejet in dne 29. 3. 2020 objavljen v Uradnem listu RS, št. 38/20, in velja od 13. 4. 2020 dalje.

Spremenili sta se določbi 36. in 55. člena Pravilnika, tako da IK II. stopnje v pritožbenem postopku upošteva vso dokumentacijo, ki je nastala do datuma senata na IK II. stopnje. Poleg spremembe 36. in 55. člena Pravilnika je bil Pravilnik spremenjen tudi v določbi 5., 9. in 40. člena.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah v državni zbor - ZVDZ-C, (Uradni list RS, št. 23/17):

V 79.a členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi: »Volišča morajo biti dostopna invalidom«. Prvi odstavek 79.a člena zakona se začne uporabljati 1. februarja 2018.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
– ZPIZ-2B, (Uradni list RS, št. 102/15)

Spremenjen je bil 11. člen ZPIZ-2, ki določa postopek in vročitev aktov zavoda. Prav tako je bil dodan nov 11. a člen ZPIZ-2, ki določa podpis in pretvorbo odločbe.

Novela ZPIZ-2 B je prinesla spremembe v 116. in 125. členu ZPIZ-2.

Dodan je bil tudi naslednji odstavek, ki določa:

Če začne uživalec invalidske pokojnine na območju Republike Slovenije ponovno delati ali opravljati dejavnost v obsegu, ki ima za posledico ponovno pridobitev lastnosti zavarovanca iz 14., 15., 16. in 17. člena tega zakona, izgubi pravico do pokojnine z dnem vzpostavitve obveznosti zavarovanja.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka ne izgubi pravice do pokojnine uživalec invalidske pokojnine iz tega zakona, ki je kategoriziran vrhunski športnik in se zaposli v državni upravi kot športnik. Pravica do invalidske pokojnine mu miruje od dne vzpostavitve obveznosti zavarovanja do dne prenehanja delovnega razmerja iz naslova zaposlovanja vrhunskih športnikov. Po prenehanju obveznega zavarovanja na tej podlagi se upravičencu ponovno začne izplačevati znesek že priznane in odmerjene pokojnine.

Prav tako pa je novela (10. člen ZPIZ-2B) uzakonila spremembo in sicer, da ugotovitev lastnosti zavarovanca iz 18. člena zakona za prejemnike nadomestil iz invalidskega zavarovanja, ki so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, ne vpliva na izplačevanje nadomestil iz invalidskega zavarovanja.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- ZPIZ-2C, (Uradni list RS, št. 23/17)

ZPIZ-2 C zagotavlja zavarovancem, ki pridobijo pravico do starostne ali invalidske pokojnine z dopolnjeno pokojninsko dobo v enaki višini, kot je bila določena za pridobitev pravice do starostne pokojnine pri najnižji starosti ali brez pogoja starosti, če ta ni bil predpisan, pokojnino v višini 500 EUR (znesek se usklajuje tako kot pokojnine) oziroma v njegovem sorazmernem delu (če je pokojnina uveljavljena v sorazmernem delu po mednarodnih pogodbah). Pri invalidski pokojnini se upošteva tudi prišteta doba za odmero pravic podlagi invalidnosti po 137. členu ZPIZ-2 oziroma po 200. členu ZPIZ-Zagotovljena pokojnina pripada tudi uživalcem invalidske pokojnine, odmerjene z dodatkom na invalidnost v višini 85% pokojninske osnove, ter tistim, pri katerih je vzrok nastanka invalidnosti poškodba pri delu ali poklicna bolezen. Do zneska zagotovljene pokojnine oziroma njegovega sorazmernega dela niso upravičeni uživalci predčasne pokojnine, uživalci starostne ali invalidske pokojnine, ki so bili pretežni del zavarovalne dobe zavarovani za ožji obseg pravic. Zagotovljeni znesek pokojnine se ne upošteva pri določanju osnove za odmero vdovske in družinske pokojnine ter pri odmeri nadomestil iz invalidskega zavarovanja.

Zakon o spremembi Zakona o visokem šolstvu - ZViS-L, (Uradni list RS, št. 65/17):

- Prvi odstavek 69 člena določa, da imajo študenti ne glede na to, ali se študij izvaja kot redni ali izredni, pravice in ugodnosti, ki izhajajo iz naslova statusa študenta, kot jih določajo posebni predpisi
- Spremenita se 1. in 2. odstavek 69.a člena.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osebni asistenci - ZOA-A, (Uradni list RS, št. 31/18):

Ni spremembe iz invalidskega varstva

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- ZPIZ-2E, (Uradni list RS, št. 65/17):

Spremembe in dopolnitve niso posegale na področje pravic iz invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu - ZSocP-A, (Uradni list RS, št. 13/18):

- Sprememba je omogočila zaposlitvenim centrom in invalidskim podjetjem pridobitev statusa socialnega podjetja;
- Zakon s spremembo omogoča, da se lahko na vse javne razpise, ki imajo pogoj, da je prijavitelj socialno podjetje, prijavijo tudi invalidska podjetja oz. zaposlitveni centri s statusom socialnega podjetja. Med ranljive ciljne skupine vseh javnih razpisov na področju socialnega podjetništva sodijo tudi osebe, ki imajo status invalidnega delavca v skladu z nacionalno zakonodajo. Ranljive ciljne skupine sicer določa 2. člen tega zakona, na podlagi določil Uredbe komisije (EU) 651/2014.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 64/18):

- Spremembe omogočajo dostopnejše uveljavljanje patronažne nege glede na bivališče zavarovane osebe.
- Spremembe uvajajo novo pravico na področju zobozdravstva – implantološko zdravljenje.
- Nova indikacija za zdraviliško zdravljenje pri boleznih dihal (idiopatskain kronična trombombolična pljučna arterijska hipertenzija).
- Opustitev omejitve zdraviliškega zdravljenja, če je bila predhodno izvedena obnovitvena rehabilitacija invalidov.
- Uvedba novih medicinskih pripomočkov (vakumska opornica z izravnalnim podplatom, sprejemnik za kontinuirano merjenje glukoze)

Zakon o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona - SZ-1D, (Uradni list RS, št. 59/19):

Določa, da se za izvedbo gradbenih del in izboljšav za odpravo arhitektonskih ovir, tudi če je zanje potrebno pridobiti gradbeno dovoljenje, zahteva več kot 3/4 soglasje etažnih lastnikov - doslej je bilo potrebno v primeru, da se je zahtevalo gradbeno dovoljenje, soglasje vseh (100 %)

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku - ZKP-N, (Uradni list RS, št. 22/19):

Novela ZKP-N med drugim vključuje tudi sistemske spremembe ureditve položaja žrtev kaznivih dejanj. Zakon o kazenskem postopku - ZKP (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153, 154 in 22/19) torej od takrat vsebuje številne določbe, ki od vseh pristojnih zahtevajo skrbno in obzirno obravnavo zlasti ranljivih žrtev, in sicer tako na načelni (npr. novi 18.a člen ZKP) kot tudi na izvedbeni ravni (npr. pri vabljenju na sodišče, zaslišanju ipd.). Tako 143.č člen določa, da pristojni organ v predkazenskem oziroma kazenskem postopku zaradi ugotovitve obstoja posebnih potreb po zaščiti že ob prvem stiku z oškodovancem, če je to mogoče, oceni stopnjo oškodovančeve izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju (individualna ocena). V drugem odstavku istega člena pa je nadalje med osebnimi značilnostmi oškodovanca določena tudi morebitna invalidnost.

Po sprejemu novele ZKP-N je bila oblikovana tudi posebna implementacijska delovna skupina, ki je oblikovala zloženko s pravicami žrtev kaznivih dejanj (in sicer v slovenskem, hrvaškem, angleškem, nemškem, italijanskem in madžarskem jeziku. Delovna skupina je pripravila tudi obrazec individualne ocene (gre za delovni pripomoček, ki ga uporabljata policija in državno tožilstvo). Vsako žrtev je namreč treba individualno oceniti (z vidika njene ogroženosti in posledičnih zaščitnih ukrepov, ki jih predvideva ZKP), pri čemer se preučijo predvsem njene

osebne značilnosti, narava, teža in okoliščine kaznivega dejanja, ravnanje obdolženca in žrtve. V okviru individualne ocene se glede na zakonske določbe posebej upoštevata starost in morebitna invalidnost žrtve.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku ZKP-O (Uradni list RS, št. 200/20):

Z novelo ZKP-O, ki je bila sprejeta konec leta 2020, se dodatno nadgrajujejo pravice vseh žrtev kaznivih dejanj, in sicer tako, da bodo imele možnost predlagati prikritje svojega naslova (zlasti pred domnevnim storilcem kaznivega dejanja).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prevozi v cestnem prometu - ZPCP-2G, (Uradni list RS, št. 67/19):

Ureja prevoz za težje in težko gibalno ovirane študente po določbi 114.g člena tega zakona. V noveli je bilo urejeno tudi področje za upravičence do subvencionirane vozovnice iz prvega odstavka 114.b člena, ki se izobražujejo v zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter nimajo pravice do prilagojenega prevoza oseb s posebnimi potrebami, pravico do subvencije prevoza, ki se v obliki prevoza za lastne potrebe ali posebnega linijskega prevoza organizira v zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, v katerem se upravičenci izobražujejo, kot je to določeno s pogodbo med zavodom in ministrstvom. Namen določbe je, da se tej skupini potnikov omogoči subvencioniran prevoz

Zakon o spremembi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju - ZPIZ-2F, (Uradni list RS, št. 28/19):

Spremembe in dopolnitve niso posegale na področje pravic iz invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju - ZPIZ-2G, (Uradni list RS, št. 75/19):

Spremembe in dopolnitve ZPIZ-2G posegajo tudi na področje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.

Med spremembe ZPIZ-2G je bila uvrščena možnost vstopa dedičev v postopek za pridobivanje pravic s področja DPP ter delno pravičnejša ureditev sistema nadomestil iz invalidskega zavarovanja.

ZPIZ-2G, ki velja od 1. 1. 2020, je torej tudi za brezposelne delovne invalide prinesel določene spremembe:

- Sprememba višine **nadomestila za invalidnost** (v primeru priznane pravice do prelostitve po končani poklicni rehabilitaciji in pri zavarovancu s priznano II. kategorijo invalidnosti po 55 letu), in sicer v primeru, da zavarovanec ob nastanku invalidnosti ni bil zaposlen ali ni bil obvezno zavarovan: iz 60 % invalidske pokojnine na **80 % invalidske pokojnine**, ki bi mu pripadala na dan nastanka invalidnosti (sprememba 1. alineje 2. odstavka 85. člena ZPIZ-2);
- Sprememba višine **nadomestila za invalidnost** (v primeru III. kategorije, ko je zavarovančeva delovna zmožnost za njegov poklic zmanjšana za manj kot 50 % ali če še lahko dela v svojem poklicu s polnim delovnim časom, vendar ni zmožen za delo na trenutnem delovnem mestu), in sicer v primeru, da zavarovanec ob nastanku invalidnosti ni bil zaposlen ali ni bil obvezno zavarovan: iz 40 % invalidske pokojnine na **60 % invalidske pokojnine**, ki bi mu pripadala na dan nastanka invalidnosti (sprememba 1. alineje 3. odstavka 85. člena ZPIZ-2);
- Sprememba višine **delnega nadomestila**, če zavarovanec izgubi delo na podlagi pozitivnega mnenja komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi ali neodvisno od njegove volje ali krivde ali če zavarovanec ob nastanku invalidnosti ni bil zaposlen ali ni bil obvezno zavarovan: odmera v višini 80 % invalidske pokojnine na dan nastanka invalidnosti (sprememba 3. alineje 3. odstavka 86. člena ZPIZ-2);

- Sprememba višine delnega nadomestila, če zavarovanec po lastni volji ali krivdi prekine delovno razmerje: odmera v višini 25 % invalidske pokojnine na dan nastanka invalidnosti (sprememba 5. odstavka 86. člena ZPIZ-2);
- Osebi, ki je bila uživalka invalidske pokojnine in se ji je zdravstveno stanje izboljšalo, se v ugotavljanje obdobja za določitev delovnih let ne všteva obdobje uživanja invalidske pokojnine. (12. člen novele, ki dodaja nov 44.a člen ZPIZ-2);

Zakon o dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-2H, (Uradni list RS, št. 139/20 z dne 9.10.2020, ki se uporablja od 1. 1. 2021 dalje):

Novela ZPIZ-2H v svojem 1. členu določa, da se v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17, 28/19 in 75/19, v nadaljnjem besedilu ZPIZ-2) v 7. členu **23. točka dopolni tako**, da se za besedilom »obdobje prostovoljne vključitve v obvezno zavarovanje« doda besedilo »oziroma dokupljene zavarovalne dobe« ter za besedilom »vendar brez dokupa pokojninske dobe« doda besedilo »po 1. 1. 2013«.

Ker se novela ZPIZ-2H prične uporabljati s 1. 1. 2021, se bo dokup zavarovalne dobe, opravljen do 31. 12. 2012, z dnem **1. 1. 2021 lahko štel kot pokojninska doba brez dokupa**.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih - ZSDP-1C, (Uradni list RS, št. 81/19):

- Zakon določa, da imata pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek lahko hkrati tudi oba starša, drugi osebi ali eden od staršev in njegov zakonec ali zunajzakonski partner, kadar začeta delati krajši delovni čas od polnega, pri čemer skupna izraba pravice ne sme presegati 40 ur tedensko;
- Pogoj za delno plačilo za izgubljeni dohodek skladno z novelo ni več le stalno prebivališče enega od staršev in otroka, temveč stalno ali začasno prebivališče enega od staršev in otroka;
- ZSDP-1C določa tudi, da pri dodatku za nego otroka določa, da zanj ni več pogoj le stalno prebivališče otroka, temveč stalno ali začasno prebivališče otroka.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Uradni list RS, št. 89/14, 92/15, 18/17, 17/18 in 3/19):

S tem pravilnikom se določajo kriteriji za opredelitev otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, sestava, delo in plačilo zdravniških komisij, ki dajejo mnenja v postopkih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih ter seznam težkih bolezni in stanj, ki je kot priloga sestavni del tega pravilnika.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20):

- Spremembe širijo obseg pravic do medicinskih pripomočkov.
- Napotni zdravniki lahko sami napotnico podaljšujejo.
- Uvedba elektronskega Potrdila o začasni zadržanosti od dela.

11. DRUGO

Bela knjiga o pokojninah:

V Beli knjigi so podana strokovna izhodišča za spremembe na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja z namenom nujenja podlage za široko javno razpravo o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Med predlogi ukrepov so tudi:

- uvedba enotnega izvedenskega organa na področju uveljavljanja pravic iz socialnih zavarovanj;
- pravica do poklicne rehabilitacije mora v prihodnjem sistemu tudi z vidika izvajanja postati temeljna pravica iz invalidskega zavarovanja. Nova ureditev mora temeljiti na krajših načinih usposabljanja ter na večji povezanosti z deficitarnimi poklici na trgu dela. Poklicna rehabilitacija nadomesti sedanjo III. kategorijo invalidnosti za delo s polnim delovnim časom.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/pokojnine/Bela-knjiga-o-pokojninah.pdf>

Sodni red (Uradni list RS, št. 87/16):

- Sodni red ureja področje poslovanja sodišč in sicer notranjo organizacijo sodišč, poslovanje sodišč v posameznih vrstah zadev, poslovanje v zadevah sodne uprave, pisarniško poslovanje, finančno poslovanje sodišč in informatizacijo sodišč.
- Ta red določa tudi pogoje za nove prostore sodišč v skladu z Direktivo 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL L št. 315, z dne 14. 11. 2012, str. 57).
- Določa tudi, da imajo udeleženci, ki so invalidi ali osebe s posebnimi potrebami, pravico do enakopravnega sodelovanja v sodnem postopku. Vabilo na narok mora vsebovati tudi ta pouk strankam in zaprosilo, da udeleženci, ki so invalidi ali osebe s posebnimi potrebami, sodišču pred narokom sporočijo, da bodo uveljavljale pravico do enakopravnega sodelovanja v postopku (tretji odstavek 223. člena). Zelo težko gibalno oviranim se lahko v sodnem postopku zagotovi tudi uporaba videokonference, ki se organizira pri taki osebi doma ali v drugi (zdravstveni ali drugi) instituciji, kjer biva

Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji:

<https://www.olympic.si/datoteke/Pogoji%2C%20pravila%20in%20kriteriji%20za%20registriranje%20in%20kategoriziranje%20%C5%A1portnikov.pdf>

Državni izvedbeni načrt za tehnične specifikacije za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema EU za invalide in funkcionalno ovirane osebe Republike Slovenije

- Njegov cilj je pri vsaki nadgradnji ali obnovi omogočiti, ohraniti ali povečati tehnično združljivost peronske infrastrukture s tirnimi vozili, da bi povečali dostopnost uporabe železniškega prometa invalidom in FOO

<https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/rail-nip/nip-prm-tsi-slovenia.pdf>